

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Biografi'a Prea Sántitului Dionisie Romano, episcopulu de Buzeu, de episcopulu Melchisedecu (incheere). — Ahausu de notitie bibliografice din seclulu XVII si XVIII (incheere). — Dissertatiune despre Detunat'a, tînuta in adunarea generala a despartimentului VII convocata la comun'a Albacu. — Cuvente stravechi grecesci in limb'a nóstra. — Foi periodice, scientifice si literarie.

Biografi'a Prea Sántitului Dionisie Romano, episcopulu de Buzeu

de episcopulu Melchisedecu.

Estrasu din Analele Academiei romane, seri'a II, tom. V, sect. II: Memorii si notitii.

(Incheiere.)

Dionisie spune in precuvéntarea la brosiur'a sa intitulatá „Imnuri in prosa, pentru copii, cari incepu a cetí“, cá in a. 1858, gasindu ospitalitate la mosi'a Delenii, proprietatea dlui Teodoru Ghic'a, unulu dintre boerii cei mari ai Moldovei, a vediutu acésta cárticica francesa in mân'a dómnei Finaret'a Ghic'a, nascuta Stirbeiu, de pe care ea dá lectiuni ficei sale, care erá in vârsta de 5 ani. Elu a fostu incántatu de acestu esemplu frumosu alu unei mame, care singura se ocupa cu instruirea si educatiunea copilei sale. De aceea Dionisie, la finele precuvéntarei sale, adreséza o ruga a lui Dumnedieu, cá in tóte casele române sà se infatisieze acestu maretiu si piosu tablou, mam'a educându-si copiii si insufându-le simtiemintele cele nobile despre datoriele morale, casnice si cetatienesci.

Totu acolo, Dionisie spune, cá acésta cárticica a fostu compusa mai întâiu in limb'a engleza, si cá in Engliter'a ea a devenitu o carte familiara pentru educatiunea copiiloru. De asemenea, cá a fostu tradusa mai in tóte limbele Europei. Dionisie o a tradusu romanésce, si apoi in anulu 1859 o a tiparitu in Buzeu, intru o brosiurica, 16°, cu 100 pagine spre a se impartí gratisu scolariloru seraci. Despre cuprinderea cárticelei in genere, Dionisie se exprima asiá: „intr'éns'a se vede maiestatea religiei, tablouri diferite ale naturei, si sce-nele vietiei casnice, infatisiate cu unu simtiu religiosu si practic, cu unu stilu simplu si potrivitu intielegerei copiiloru, cari incepu a judecá si a caror'a tóte scenele cele variate ale naturei le facu tipariri vii“. Cuprinderea speciala a acestei cárti este urmatórea:

Imnulu	I.	Creatorulu.
„	II.	Frumseti'a naturei.
„	III.	Turmele oiloru.
„	IV.	Numai Dumnedieu este perfectu.
„	V.	Resaritulu Sórelui.
„	VI.	Tabloulu naturei.
„	VII.	Continuare.
„	VIII.	Locuinti'a muncitoriului.
„	IX.	Varietatile naturei.
„	X.	Continuare.
„	XI.	Apunerea Sórelui.
„	XII.	Érn'a.
„	XIII.	Mórtea.
„	XIV.	Renascerea.
„	XV.	Raiulu

Imnurile acestea sunt scurte, 2—3 file unulu. Metodulu este intuitivu. Pune pre copílu in positiune se observe obiectele, cu cari elu vine in contactu, apoi treptatu destépta in elu idei si simtieminte religióse, morale, din care decurgu datoriele omului in societate.

La urma, Dionisie a adausu si rugaciunile sale, incepéndu cu cele compuse de elu inca de cându erá profesoru la Buzeu, si pre cari le publicase de mai multe ori in cárticelele sale de rugaciuni.

In anulu 1859 Dionisie a publicatu in Iasi, in tipografi'a lui Adolf Berman, a dóu'a editiune a cárticelei sale: Mângai-toriulu celoru intristati, celoru bolnavi si celoru betráni, séu adunarea de meditatii pentru a ridicá sufletulu mai pre susu de durerile si suferintiele acestei vietii.“ Acésta carte Dionisie o publicase întâia data in dóua brosiuri, cându se affá in monastirea Babenii, in anulu 1850.

Totu in acestu anu Dionisie a publicatu in Iasi, in tipografi'a H. Goldner, o cárticica, in 16°, care cuprinde o colectiune de diferite compuneri, si de diferiti autori, anume: 1. „Cuvintele unui credinciosu“, de A. F. Lamennais, tradusu de Dionisie întâia data si inchinatu poporului romanu la 1848, in Bucuresci. 2. Adunarea de cuvinte serbatoresci,

si la alte ocaziuni. Anume: a) Cuventu la Duminec'a Floriloru, tradusu de Dionisie din limb'a franceza, si cetitu de unu elevu alu seu in beserec'a Amz'a din Bucuresci in anulu 1848. b) Cuventu la Duminec'a invierei. La urma, in o notitia, se spune, ca cuventulu acest'a este compunere a renumitului predicatoru grecu Ilie Miniati; ca s'a tradusu si rostitu in beserec'a colegiului Santului Sav'a din Bucuresci, de catra I. Eliade Radulescu. c) Cuventu funebru, compusu si rostitu de Dionisie Romano in sant'a Mitropolia a Romaniei, la inmormentarea dlui Marelui Clucer Sergie Sisanopol, pe candu Dionisie era directoru alu Seminariului din Bucuresci, in anulu 1847, Decembrie 28. d) Cuventu compusu si rostitu de Dionisie, fiindu profesoru nationalu in Buzeu, la mórtea domnisiórei Mariti'a, fic'a spatarului Gavriil Codrenulu, la anulu 1838. e) Cuventu rostitu de dlu Vasile Malinescu, in adunarea ad-hoc a Moldovei, la ocaziunea tratarii despre positiunea tieranilor. f) Cuventu rostitu in aceeasi adunare de d. Nicolae Bosie, in cestiuenea tieraniloru, dupa care apoi urméza si insasi propunerea deputatiloru sateni, dela 26 Octobriu 1857. g) Cuvintele rostite de logofetulu Sturz'a si de Dionisie la ocaziunea instalarei acestui'a in staretu'a de la Némtiu. h) Altu cuventu totu de N. Bosie, rostitu in Adunarea ad-hoc, cuventu care se incepe cu dicerile Evangelistului Ioanu: „La inceputu era cuventulu“, si tratéza despre simtiementulu religiosu alu Romaniloru, si despre modulu cumu grecii au abusatu de religiositatea romanésca.

Pe candu se edá acésta carte, Dionisie scapase de asupr'a nevoiei. In insemnarea de asupr'a cuventului de sub liter'a g. 'lu vedemu dejá titluiu: locoteninte alu Episcopiei de Buzeu.

Filoteiu Episcopulu de Buzeu, din caus'a unei bóle incurabile (alienatiune mentala), ne mai poténdu administrá eparchi'a, fusese inlaturatu dela Episcopia, si aceea eparchia remasese vacanta. Filoteiu, care fusese mai multi ani economu, sub Episcopulu Kesarie, si apoi dela 1850 Episcopu, fiindu peste mesura economu, adunase o avere insemnata in bani si in turme de vite.

In 1859 améndoue tronurile Principateloru romane erau ocupate de unu singuru Domnitoru, Alexandru Ioanu Cuz'a, ceea ce insémna ca in curéndu are se se faca deplina'a unire si se se formeze Romani'a actuala. Amicii lui Dionisie au recomandat Domnitorulu pe protegiatulu loru, ca succesoru alu lui Filoteiu la Episcopi'a Buzelui. Domnitorulu a primitu si a otarftu se-i incredintieze de o camdata administratiunea provisoria a Eparchiei vacante. Cuza-Voda planuia o nóua lege, prin care alegerea si numirea Mitropolitiloru si Episcopiloru, se nu se mai faca ca in trecutu prin Adunările legislative, ci de adreptulu de catra guvernulu. De aceea s'a decisu, ca Dionisie se fie numitu la Buzeu, numai cu titlu de locoteninte-episcopalu. Dar' la acésta numire trebuia se fie intielegere si cu mitropolitulu Ungro-Vlachiei, in a carui'a jurisdictiune se afla Episcopi'a vacanta. Mitropolitulu Nifonu, care se credea cotorositu pentru totdeun'a de Dionisie, fu surprinsu, candu i se facu propunerea de numirea lui la Buzeu, si s'a opusu de a dá consimtiementulu seu. Cuza-Voda a numitu deadreptulu pe Dionisie in locotenintu'a Episcopala. Cea dintaiu indatorire ce i s'a pusu a fostu, ca in unire cu

prefectulu judetiului, se adune tota averea fostului Episcopu si se o dea in primirea guvernului, care avea trebuintia de bani. Dionisie a implinitu acésta sarcina si cea dintaiu tréba a lui a fostu, ca a adunatu de pe la deosebiti egumeni si stariti, pe la cari erau dati in pastrare, banii lui Filoteiu. Baniii acesti'a formá sum'a de 74,000 de galbeni. De asemenea s'au vëndutu turmele de boi si oi si s'au prefacutu in bani, cari toti s'au datu guvernului.

Fiindu-ca Dionisie nu avea trépt'a ierarchica de Archiereu, care este prim'a conditiune canonica la administratiunea unei eparchii, de aceea Cuza-Voda, i-a recomandat se tina in Episcopia pre unu Archiereu betranu, bulgaru de origine, anume Policarp, pre carele Domnitorulu 'lu cunoscea personalu inca de candu traise la Galati, unde se aflá si acestu Archiereu. Policarp fu intretinutu de Dionisie la Buzeu, cu locuintu'a si cu salariu de 6,000 lei pana la mórtea lui, care nu tardiu a urmatu.

In calitatea sa de locoteninte alu Episcopiei de Buzeu, Dionisie a voitu se infintieze o scóla in schitul Dalhautiu, unde tinerii monachi de prin monastirile si schiturile Eparchiei se póta capatá sciintiele necesarie; insa din lips'a mijlúcelor si din alte cause, scóla aceea nu s'a pututu fiintia. A imbunatitu si restabilitu tipografi'a Episcopiei, care remasese de unu timpu in parasire si a inceputu a edá in ele unele carti bisericesci.

Continuandu ocupatiunile sale literarie, Dionisie in acelaasi anu a publicatu in tipografi'a „Buciumulu romanu“ dela Iasi, unu manualu scolasticu, intitulatu: „Principii de Retorica si Eloquenti'a Amvonului“, dedicatu Domnitorulu Cuz'a. Manualulu acest'a consta din dóue brosiuri. Cea dintaiu cuprinde principiile séu regulele generale ale Retoriceii si ale eloquentiei Amvonului, in 79 pagine 8°. A dóua, in 160 pagine cuprinde modele de Eloquentia bisericesca, estrase din predicatorii Bisericesci, precumu: Massillon, Ilie Miniati, dóue cuvinte ale profesorulu seminariului dela Buzeu D. Racovitia.*)

Din sant'a Scriptura sunt reprodusi vre-o cativa psalmi in versuri ai Mitropolitulu Dosoteiu alu Moldovei si mai multe alte bucati din operile dascaliloru si parintiloru Bisericeii: Iustin, Athenagor, Tertulian, Atanasie, Efrem, Ambrosie, Vasilie, Chrisostomu, Acésta colectiune de regule si modele, Dionisie, precumu insusi spune in precuvéntare, s'a facutu spre a da ajutoriu tineriloru, cari voiescu a se exercitá in art'a oratorica, ca-ci, „cuventulu, dice elu, este ceea ce osebesce pe omu de celelalte animale. Prin cuventu oratorulu si predicatorulu misca adunarea si o face a urmá invetiaturei lui. Apoi vorbindu despre preotu dice: „Daca preotulu i trebue multa moralitate, ca prin pild'a vietiei sale se atraga si se incurageze pe ómeni la fapta buna; nu mai puçina trebuintia are de Eloquentia, ca se arete adeveturile credintiei, se predice virtutea si se combata vitiulu. Domnulu Isusu Cristosu, ámblandu pe paméntu, lucrá si invetia. Apostolii si Parintii Bisericeii au lucratu si au invetiatu: prin ei s'au adusu

*) Unulu din elevii trimisi de Mitropolitulu Neofitu la Aten'a, ca se invetie. Dupa reinturnare elu fusese numitu profesoru la Seminariulu de Buzeu.

tóta lumea la o viétiá nouá, prin credinti'a in Isusu Cristosu; prin ei s'au derfímatu templurile idolesci si s'au ridicatu Bisericele lui Dumnedieu. O preote! tu esci urmatoru acestoru inalte modele! Lucréza si tu si invétiá, acésta-i misi'a ta.“

In anulu 1860, Dionisie dupa ce a restabilitu tipografi'a, a tiparitu in ea urmatórele carti bisericesci: 1. O filada de 40 pagine, 4°, care cuprinde rëndué'l'a Tedeumului la diferite ocasiuni de solemnitati publice religiose. 2. Prohodulu d-lui nostru Isusu Cristosu, reprodustu in a 4-a editiune, de pe originalulu alcatuitu de Macarie dascalulu cantariloru bisericesci romane. 3. O filada, 50 pagine 4°, care cuprinde slujb'a santei fecióre Filotei'a, ale carei'a móste se afla in beserec'a Domnésca dela curtea de Argesiu.*) 4. O filada 4°, cu 70 pagine intitulata „Panachidu“, la care s'a adaosu, si rëndué'l'a inmorméntareí mireniloru si a prunciloru, reproducuse dupa cartea de rugaciuni preotiesci numita „Molítvelnicu.“ La urma are unu cuvèntu funebru generalu, pe care ori-ce preotu si la ori-ce inmorméntare l'aru putea cetí. Numele autorului acestui cuvèntu, insemnatu cu initialele Cirilice D. R. este profesorulu Dimitrie Racovitia. 5. O editiune a psaltirei, dupa cum se citeste ea prin besereci. Editiunea acést'a s'a facutu dupre cererea unei cucernice dómne dela Tecuciu, cu famili'a „Tudoranu“, si cu a ei chiehtuéla. Ea doriá, cá mai multe locuri din acésta carte, ce sunt greu de intielesu, se fia esplicate, precumu si alte imbunatatiri estetice. Acésta editiune se deosebesce de altele: a) prin mai multe iconitie, mai multu séu mai puçinu esteticu lucrata, puse la inceputulu fia-carei din cele 20 de catisme séu despartituri ale psaltirei, b) prin óre care esplicari la locurile cele mai greu de intielesu. Dionisie voise la inceputu se puna acele esplicari in notitie sublinarie pe paginile respective. Esplicarile aceste sunt de puçina insemnatate pentru exegesa. Ele sunt mistice, nu literare. Dionisie le-a parasitu insusi; cá-ci dela finele Catismei a 3-a nu le mai gasimu. Spre intielegerea pasageloru grele din psaltirea romana, Dionisie a adaosu la urma, sub titlu de óre-care insemnari asupr'a psalmiloru“, o traducere noua a tuturor vcrseteloru ce i s'au parutu lui greu de intielesu incepèndu dela psalmulu 1-iu pana la ps. 146. Esplicarile lui constau in o traducere francesca de pe originalulu ebreu. 6. Catechismulu beserecei Resaritului, 8°, 229 pagine. Acestu Catichisu a fostu compusu in limb'a rusésca de Mitropolitulu Filaret alu Moscvei, in jumetatea ántái'a a vécului presinte, si s'a tradusu in tóte limbele ortodoxe. Din grecesce 'lu traduse in romanesce Eufrosin Potec'a. Dionisie l'a retiparitu de dóue ori, odata cá staretiu in monastirea Némtiului, in 1856, pentru seminariulu de acolo, a dóu'a óra la Buzeu pentru usulu seminariului si alu preotiloru. 7. Cuvèntulu rostitu de Dionisie la inmorméntarea Monachiei Eugeni'a Grecéc'a, staretia monastirei Ratesci in anulu 1859. Cuvèntulu tratéza ántáiú despre luptele omului in viétiá. Spune cá aceste lupte cei mai multi le supórta pentru interesele si bunurile lumesci; cá puçini suntu acei ce se lupta pentru bunurile morale si duhovnicesci. Numai acesti'a potu dice cu Apostolulu Pavelu: „Cu lupt'a cea buna m'amu luptatu, caletori'a amu sevérsitu,“ s. a. Descrie apoi viéti'a reposatei staretie, lauda

*) Cartile de sub N. N. 2 si 3 s'au tiparitu in anulu 1868.

vírtutile si abnegatiunea ei si esplica la dèns'a cuvintele mentionate ale Apostolului.

In 1861 Dionisie a facutu nesce incaperi bune la schitulu Nifonu; a infintiatu in acelu schitu o scóla primara pentru copiii sateniloru de prin pregiuru si a solicitatu dela guvernulu salariu pentru invetiatori. A canalizatu isvórele minérale ce se afla la acelu schitu si le-au impreunatu intr'unu basenu, spre inlesnirea bolnaviloru ce vinu acolo vér'a, spre a-si cautá sanatatea, facèndu si o baraca de lemnulu pentru adapostirea soldatiloru bolnavi.

Dupa mórtea betranului Archiereu Policarp, trebuintiele Eparchiei cerèndu cá Dionisie se se inaltie la trépt'a Archierésca, Domnitorulu a propusu inaintarea lui Dionisie la trépt'a Archierésca, mai ántáiú Mitropolitulu Nifon; dar' acest'a refusandu si acumu consimtiemèntulu seu, Domnitorulu facú acésta propunere betranului Archiereu Kesarie Sinadon, locoteninte mitropoliei Moldovei, care primí, si cu acésta ocaziune cerú invoiearea Domnitorului de a chirotonisi inca si alti Archierei pentru Moldov'a, ceea ce Domnitorulu au aprobatu. Kesarie, dupa vechiulu obicei pazitu la chirotoni'a Archiereiloru titulari, cerú binecuvèntarea si titluri eparchiale dela Patriarchi'a de Constantinopole, care, pentru o sciuta taxa banésca in profitulu patriarchiei *) dá asemenea bine-cuvèntari si titluri.

Patriarchulu Ioakim, dandu bine-cuvèntarea sa si titlulu de „Traianopoleos“ pentru Dionisie, elu fu chirotonisitu Archiereu in Mitropoli'a Moldovei dela Iasi, in anulu 1861.

La 1 Octobrie a aceluasi anu, Dionisie a deschisu scól'a din schitulu Nifon, la care ocaziune elu a rostitu unu cuvèntu, in care aréta istoriculu si scopulu infintiarei acesteí scóle. Voiá pe de o parte a dá calugariloru tineri ocaziune de a inveti'a ceva, ér' pe de alt'a a dá inlesnire filoru de preoti a se pregatí aici spre a putea intrá in seminarium. Spune, cá inca in anulu 1859 deschisese o scóla pentru calugari in schitulu Dalhautiu, unde dela tóte monastirile din Eparchi'a Buzelui se trimisese la invetiatura cate doi trei monachi, dar' din caus'a departarei, ácea scóla, fiindu lipsita de priveghiarea trebuitóre, dupa intielegerea avuta cu d. Nicolae Paleanu, ctitorulu schitului Nifon, o a mutat in acestu schitu. Ideile principale ce Dionisie desvólta in acestu cuvèntu, sunt: a) cá piosii fundatori ai monastiriloru au avutu in vedere pastrarea si cultivarea simtiului religiosu prin cultulu divin, si facerile de bine catra aprópele. De aceea vedemu in tóte monastirile o besereca, cá centru, care unesce societatea omenésca, apoi case pentru bolnavi, case de óspeti, scóla, biblioteca etc. Câtea vreme cármuitorii monastiriloru au pastratu aceste caractere essentiali ale monastiriloru, ele au sporitu. b) Decadinti'a actuala a monastiriloru provine dela abaterea dela vechi'a loru menire. c) Aréta apoi, cá datori'a calugariloru este, a ingrigí de buna-cuviinti'a casei Domnului, a avé incaperi pentru primirea de straini, o bolnitia pentru betrani si neputinciosi, atátu din monastire, cátu si dintr'alte parti, si a-i ingrigí dupa putintia; a avea o biblioteca cu

*) Tax'a acést'a patriarchala se suiá pana la 150 galbeni, dar' fiindu-cá si unii Mitropoliti cautau se profite de asemenea ocaziuni, candidatii de Archieria platiau pana la 500, altii chiaru pana la 1000 de galbeni.

carti morale si religiöse, precumu si o scóla pentru invetiatura, atátu a petrecatoriloru in monastire, câtu si a altoru tineri fara midiulóce. d) Spre a indemnata pe calugari la invetiatura, le spune cá loru, mai multu decatu preotiloru mireni, le sunt deschise tóte treptele ierarhiei bisericesci dela preotu pana la Archiereu. Candu acesti ómeni fara invetiatura ajungu la trepte inalte, se implinesce cu ei dis'a Evangeliei „orbu pre orbu de va povatiú, voru cadea améndoi in grópa.“

Dupa proclamarea unirei definitive si constituirea Romaniei, Dionisie a fostu numitu de guvern si confirmatu de Domnitoriu, membru alu consiliului de instructiune din Bucuresci, si in acésta calitate a participatu la facerea proiectelor de lege pentru invetiamentulu publicu.

In anulu 1864, candu guvernulu s'au incercatu a introduce noulu calendariu in Romania si a convocatu spre acést'a unu consiliu bisericescu, Dionisie s'a opusu cu tóta barbati'a la incercarea de a se face acestu novismu in beserec'a romana, fara consimtiementulu celorualte besereci ortodoxe. Cáci guvernulu voiá, cá mai ántáiu clerulu se adópte acestu calendariu. Mitropolitulu Nifon erá fórte buimacitu de cestiunea calendariului. Dar' candu a auditu, cá Dionisie este contr'a introducerei noului calendariu, s'a esprimitu uimitu de bucuria: „Daca este asiá, eu iertu pe Dionisie de tóte greșielele lui si déca l'asi vedea acumu, l'asi sarutá.“ Cestiunea calendariului facuse mare sgomotu in tíera. Opositiunea o esplóta in defavórea guvernului. Suplic'a facuta de Eliade contr'a acestui novismu, adresata Mitropolitului, se respandise prin judetie si se adunau subscrieri contr'a introducerei noului calendariu. Aceste subscrieri se faceau si in judetiulu Buzeului, se vede cá chiaru prin persóne bisericesci. Venindu acést'a la audiulu guvernului, Dionisie, fara nici o judecata, numai pe simplulu raportu alu unui sub-prefectu. fu destituitu din postulu de locoteninte episcopalu si lasatu éراسi pe drumuri. Acésta positiune a lui a duratu aprópe unu anu de dile.

La finele anului 1864 guvernulu a infintiatu o noua episcopia in Moldov'a, numita „a Dunarei de josu“, cu resiedinti'a in Ismail si compusa din tinuturile: Brail'a, Covurlui, Bolgradulu si Ismailu. La administratiunea acestei noue episcopii fiindu transportatu locotenintele Episcopiei de Husi, Domnitorulu Cuz'a numí éراسi pe Dionisie locoteninte episcopalu, in sa nu la Buzeu, unde fusese mai inainte, ci la Husi. Dionisie s'a dusu la noulu seu postu fórte nemultiamitu, si óre-cumu silitu de nevoia, dar' inim'a lui erá la Buzeu, unde traise multu timpu si-si avea cunoscintiele si prietinií sei. La Husi a statu elu numai vre o patru luni.

Intre acestea, in érn'a anului 1865, s'a votatu de corpurile legiuitoare legea pentru alegerea si denumirea Episcopiloru si Mitropolitiloru de catre guvern. Acésta lege a causatu in tíera mare nemultiamire, cá un'a ce punea pe Inaltii demnitari ai beserecei la placulu si arbitraritatea guvernului, lucru ce nu fusese pana acumu in tíera. Opositiunea a combatur-o din resputeri. Domnitorulu Cuz'a a intardiatu mai multe luni cu santionarea ei. In lun'a lui Maiu sosí in Bucuresci Kleobul, Archidiaconulu Patriarhiei dela Constantino-pole, cu unu protestu alu Patriarhiei contr'a lezei de numire

a Ierarchiloru beserecei romane si altoru reforme bisericesci, facute sub Domni'a lui Cuz'a. Trimisulu Patriarhiei, dándu guvernului protestulu Patriarhalu, s'a pusu in relatiune cu persóne din opositiune. Cuza-Voda se iritá atátu prin scri-sórea Patriarhului, care se amesteca in afacerile tierei, câtu si prin conduit'a suspecta a archidiaconului Kleobul.

Deci, pe de o parte, escortá cu forti'a politienésca pe trimisulu patriarchalu peste Dunare, ér' pe de alt'a sanctioná si publicá legea pentru numirea Episcopiloru si Mitropolitiloru. Indata se si decretara definitivu toti locotenintii eparchiali in posturile de Episcopi, intre cari si unu Mitropolitu, acelu dela Moldov'a. Cu acésta ocaziune si Dionisie fu confirmatu definitivu la Episcopatul de Husi. In privinti'a sgomotului produsu in tíera de acésta lege, Episcopii decretati se aflau in mare strfmtóre si nemultiamiti de positiunea loru. Din acésta cauza unii din ei au demisionatu. Dionisie de asemenea erá gata a demisioná. Cuza-Voda a chiamatu la sine pe demisionari si i-a indemnatu se-si mentfna posturile loru, asigurándu-i cá voru fi inamovibili; a spusu cá recunósce singuru defectuositatea lezei cei nóua, dér' o a facutu numai cá unu espedientu pentru a inlaturá ingerintiele streiniloru, cari la totu pasulu i punu pedece in calea reformelor: dér' cá liniscindu-se lucrurile, elu insusi va face a se desfiintia acea lege si a revení la datin'a vechia. Dionisie intre altele a spusu Domnitorului, cá este nemultiamitu cu episcopi'a ce i s'a datu, si cá aru primí episcopatul cu conditiune de a se stramutá la episcopi'a de Buzeu. Domnitorulu a primitu a se satisface dorinti'a lui Dionisie, si curéndu esí unu nou decretu, prin care Dionisie, dela Husi, se stramutá la Buzeu, ér' Genadie, decretatulu ántáiu pentru Buzeu, fu permutatu la episcopi'a de Argesiu, remasa vacanta prin demisionarea Episcopului Neofit Scriban, care nu voise a se duce la Domnitoru, dupa demisionare, nici a-si retrage demisiunea.

Acumu Dionisie, ajunsu dupre dorinti'a sa episcopu definitivu la Buzeu se ocupá cu lucrari folosítóre: repará paracelisulu de lángha casele Episcopale, care arsese in lips'a sa, plantá unu aleiu frumosu intre Episcopia si orasiu, facú o alta plantatiune lángha incaperile seminariului despre orasiu.

In anulu 1867, la ocaziunea solemnitatiei deschiderei societatiei Academice, a declarat publicu, cá spre semnulu multiamirei sale sufletesci pentru infintiarea acestei inalte societati de sciintia, daruesce bibliotecei acestei noua societati unu numeru de carti vechi romane, in interesulu istoriei si filologiei limbei romane.

Ofert'a fu primita cu multiamire si Dionisie curéndu trimise societatiei o colectiune de carti importante, in numeru de 73 bucati, din deosebite epoce, incepéndu dela anulu 1600. Societatea i-a facutu onóre a-lu numí membru alu seu onorificu, din consideratiunea devotamentului seu pentru cultur'a nationala.

In anii urmatori Dionisie a mai publicatu câte-va carticele in tipografi'a sa episcopala, anume:

1. „Adunare de cuvinte, dise la diferite ocaziuni; o brosiura de 16º, cu 59 pagine tiparite. Ea cuprinde: a) Cuvéntulu rostitu de Dionisie la instalarea sa in monastirea Némtiului; b) Cuvéntulu rostitu de Dionisie la deschiderea

scólei dela Nifon; c) Cuvéntulu rostitu de G. Anghelescu profesorulu scólei dela Nifon, cu ocasiunea examenului, din anulu 1861; d) Cuvéntulu rostitu de Dionisie la instalarea Mitropoliului Nifon, in anulul 1850. Brosiur'a acést'a pórtá dat'a 1868.

2. O mica brosiurica 16°, cu 32 pagine, 1869, care cuprinde a) Rugaciunea compusa si rostita de Dionisie la ocasiunea solemnitatiei religióse, cu care s'a inauguratu populu de feru peste ap'a Buzeului in presentia Mariei Sale, Domnitorului Carol I-iu; b) Cuvéntulu rostitu de Dionisie in anulu 1869, la acésta ocasiune; c) Cuvéntulu rostitu de Dionisie la anulu 1869, cu ocasiunea santirei beserecei dela schitul Cetatiuea, in muntii Buzeului, totu in presinti'a Mariei Sale Domnitorului. Dionisie spune in prefati'a acestei carticele, cá zidirea acelei beserece s'a inceputu de unu venerabilu betranu, protosinghelulu Iosif, inca din anulu 1858, cu ajutoriulu bine-voitoriloru crestini, intre cari celu dintâiu a fostu Episcopulu Filoteiu, care charazise 500 galbeni, dar' apucase a dá numai 200 galbeni, si apoi a muritu. Dionisie, dupa mórtea lui Filoteiu, a cerutu si a dobanditu dela guvernulu restulu de 300 galbeni din averea reposatului Episcopulu, cu care s'a ispravitu zidirea beserecei. In anulu 1868, Mari'a Sa Domnitorulu, impreuna cu fratele seu, principele Leopold, si cu alte persóne insemnate, visitandu monastirile din muntii Buzeului, au venitu si la Cetatiuia, si vediendu cá beserec'a cea noua avea trebuintia de zugravéla, a regulatu a se zugraví beserec'a cu cheltuél'a Mariei Sale. In cuvéntulu seu la santirea acestei beserecei, Dionisie face o privire generala asupr'a monastiriloru romanesci din muntii Carpatiloru, cari pe langa destinatiunea loru religiósa si morala, erau totuodata si locuri de scapare, in timpurile de invasiune ale órdelor streine, cari de multe ori au venitu preste tierile nóstre.

3. Apostoiulu si Evangeli'a, pentru anulu bisericescu, tiparitu pentru ántâia data cu litere latine. Editiunea acést'a o a facutu Dionisie in anulu 1869, cu cheltuél'a ministeriulu Culteloru, care a avutu in vedere mai alesu beserecele romaniloru din Macedoni'a.

4. Principii generale de intielepciune, si datoriile tineriloru, estrase din „Vestitorulu bisericescu“ pe anulu 1839. Brosiuric'a este din anulu 1871, 16°, cu 59 pagine. Dionisie o adreséza tinerimei romane, si-i spune, cá aceste principii le publicase intre articolele jurnalului „Vestitorulu bisericescu“ in anii 1839—40, cându erá profesorulu la Buzeu. Acumu le-a republicatu intr'o mica brosiura, spre a le avea totu-déuna in vedere tinerii studiosi, si mai cu séma seminaristii. Ea cuprinde: a) 50 sfaturi intielepte, pentru formarea tinerului in virtute; b) datoriile tineriloru catre Dumnezeu si catra parinti; c) pericolele tineretiei; d) esemple din scriptura pentru a fi imitate de tineri; e) a nu se increde prea multu in sine; f) ferirea de adunarile rele; g) Datoriile catre parinti, mai pe largu.

Dionisie a pastoritu eparchi'a Buzeului pâna la inceputulu anulului 1873. Ducéandu-se dela Bucuresci la Buzeu inaintea serbatoriloru de érna, la finele anulului 1872, a ramasu acolo pentru vecínicia. Asm'a, de care elu suferiá i-a pusu capetu vietiei in nóptea spre 18 Ianuariu, fiindu in vârsta de 66 ani, si a fostu inmorméntatu cu cinste in Episcopi'a Buzeului, langa beserec'a mare, in partea drépta. Dionisie posedá o biblioteca insemnata, bogata in carti rari si manuscrise vechi romane de mare importantia literara. Ea fusese

a unui boeru Oltelniceanulu, si Dionisie o cumperase dela clironomii lui cu 500 galbeni, bani imprumutati dela Episcopulu Filoteiu, pe cari i-a restituitu, cându erá staretiu la monastirea Némtiului.

Bibliotec'a impreuna cu alta avere a lui Dionisie s'a pretiuitu de tribunalulu la sum'a de 103,155 lei noi si s'a declarat de clironoma acestei averi o nepóta a lui din Transilvani'a anume Mariór'a Galesiu-Coman, fic'a surorei lui Dionisie, Stanc'a, cáci acést'a din nenorocire nu lasase nici unu testamentu. Pe morméntulu lui n'a pusu nimeni nici unu semnu comemorativu, asia cá curéndu nu are se se mai scie nici locul unde a fostu inmorméntatu.

Dionisie, precumu vedemu, a fostu unu barbatu insemnatu in clerulu romanu din véculu nostru. Elu n'a avutu vre o cultura sistematica si ingrijita, ci s'a formatu mai multu singuru prin talentele lui, prin iubirea catre sciintia si prin necontentin'a indeletnicire cu studiulu. Cultur'a lui erá enciclopedica si nu erá specialistu nici intr'unu ramu de sciintia; pana si in sciintiele teologice erá puçinu versatu. Cu tóte aceste elu a lucratu multu pe terenulu literaru, a iubit scól'a, o a dusu cu sine pretutindenea; n'a incetatu a indemná pre totu se invetie si se se lumineze, cá se póta la rëndulu loru si ei luminá pe altii. Mai cu séma pe cleru, calugari si preoti, n'a incetatu in tóta viéti'a de a-i indemná la invetiatura, cá la singurulu midiolocu de a puté impliní cu succesu misiunea loru de cultivatori si moralisatori ai poporului. Dionisie si-a fostu singuru siesi dascalu in privirea culturai intelectuale, pentru care, cu dreptulu putemu a-lu numí autodidactu. In privirea lucrariloru sale literarie, Dionisie nu se póte numí autoru in intielesulu propriu; elu este unu compilatoriu. Pe dènsulu 'lu putemu asemená cu unu lucratoriu arnicu, care alege si aduna ródele produse prin ostenelele altoru lucratori in ogórele literaturai nationale si mai alesu in vastele câmpii ale literaturai franceze, pe cari róde le-a depusu in magazinulu publicu alu sciintiei nationale. 'Lu mai putemu asemená cu unu salachoru vrednicu, care muncesce tóta diu'a, carandu la edificiulu celu nou materialulu adunatu de alti lucratori de mai dinainte.

Limb'a romana in scrierile lui Dionisie este simpla, usióra, intielésa, moderata in novari, formata dupre limb'a cartiloru bisericesci, si de aceea populara.

Dionisie a fostu si unu bunicelu predicatoru, judecandu despre midiolócele lui culturale. Stilulu prediceiloru lui este simplu, usioru; arare ori se intimpina in ele trasuri de arta ortografica; dar' se cetescu si se asculta nu fara placere. Afara de predicele publicate de dènsulu si de cari amu amintitu in acésta biografia a lui, Dionisie spune la insemnarea publicata de dènsulu, de care amu amintitu mai de multe ori, cá in anulu 1858 avea gat'a de tipariu „mai multu de 200 cuvinte panigirice funebre si la alte ocasiuni.“ Insa, spre parere de reu, aceste predice n'au esitu in publicitate, nici ce scie de mai esista undeva.

Sfarsindu descrierea vietiei si activitatiei acestui distinsu barbatu bisericescu alu Romaniei, dorescu cá elu se aiba multi imitatori in clerulu romanu, cari, daca nu mai multu, celu puçinu deocamdata se faca cátu a facutu Dionisie pe terenulu literaturai nationale.

Adausu de notitie bibliografice din seclulu XVII si XVIII.

(Incheere).

III.

Mai avem la mana inca si unu altu productiu literariu, carele de si este mai târziu, de prin diumetatea a 2-a a seclului XVIII, totusi cá pre o raritate, care in càtu scimu noi afara de catechismu — la par. Vito Pelutio (Analect. p. 254—256) este cea mai vechie carte bisericésca tiparita cu litere inainte de Acathistulu lui Sam. Klain (1801) — ne-amu propusu a'lu face cunoscutu si pentru curiositatea, ce póte se o destepete cugetulu, cá óre-ce motivu a potutu provocá tiparirea acestei carticele, in care limb'a rom. ni-o presenta maestrulu strainu in vestmintu din materialu propriu, dar' croitu dupa forma *straina*, cu tipu atátu de expresivu, încátu ni s'ar pareá cá nici unui român — nu 'i-ar fi fostu cu putintia a observá cu mai incordata scrupulositate eufoni'a usitata pre la anulu 1769.

Ce este? Ne spune insusi titlulu càrtiei, pre care 'lu preitemu ací chiaru cu ortografi'a propria scriitoriului, si dupace vomu reproduce din ea totu cu ortografi'a propria, vomu espune si ce ni-a fostu posibilu a eruá fačia de dens'a, in sperare cá barbatii de sciintia si mai alesu betranii, cari au cunoscintia despre numele familiare de prin *Ungari'a*, séu dóra altii ajutati de pusetiunea locale, voru scí dá informatiuni, din cari amu puté cunósce mai deaprópe si motivulu aperarei, de si acest'a se spune încátu-va pre foli'a titularia. Intrég'a carte se estinde pre 38½ fol. paginate in quartu cu ceva mai micu decátu liturgieriulu nostru celu din 1807; lip-sescu inse 4 folie camu de càtra capetu dela pag. 67 pàna la 74 inclusivu.

Titululu càrtiei e:

„Evangelie la toate duminics si szebeterj peszte tot anul, karele ku èndemnàrea pre csinsztitej si szlevitej Doámnej consiliariczej Margaretej Tomeján szpre limbe Remlenászke au telmecsuit, si dirépt veszelia jej szufleczáske ku ortografie ungurászke la tipár au dát P. David Biro de la sfént Petru din rëndul piarisztilor. La Kolocza cu tipárul piarisztilor, la anul MDCCLXIX.“ — In dosulu titulaturei fac. 2 stà latinesce apoi romanesce cum urméza:

a) *Praefatiuncula ad lectionem evangelii.*

„Èn drágoszteá csa èntu Hrisztosz adunác si ku szèngsele luj csel preszkump reszkumperácz kristiny, Evangelia pe asztezi rënduite — szkriszau szfènt Luka Evangelisztul la doazecs si unul de kap, la doazecs si cincs de sztih; kare szpre limbe Rëmenéaszke asa szau telmecsuit, ászkultácz ku frike Dumnezejaszke.“

Dupa aceste urméza nemidiulocitu:

b) *Oratio ante concionem.*

„Vino Duhule szfènte, Duhule mèngeitórule, luminate Duhule vino! destápte, aprinde si ènflekuréste inima,

mintu, si vója nõásztre èntu drágoszta luj Dumnezeu! ènváczene pre noj; ka kuvèntele, si poruncsile tele ènczelegènd, si pezènd viácza vákuluj sze mostenim. Amin. Tatel nosztru: Bukurete Mario.“

De ací incolo, dela pag. 3 in síru chronologicu dupa calendariulu apusènu se incepu evangeliile domineceloru si ale serbatoriloru incepèndu cu „Duminica I. Adventus Luc. 21 v. 25.“ adeca dominec'a 1-a in postu(lu Cra-ciunului). Printre evangeliile de dominec'a sunt intrepuse evangeliile serbatoriloru in síru chronologicu asiá, precum urméza un'a dupa alt'a. Pericopele evangeliiloru de dominec'a incéta pre pag. 54 cu evangeli'a din dominec'a XXIV etc. ultima post. Pentecosten (a 24-a dupa rosalie); pre paginele de ací incolo pàna la pag. 76 urméza éراسi numai pericope evangeliice de ale serbatoriloru, intre cari se afla evangeliie si pre dilele unoru sànti, ale càroru dile sunt numai „festa chori.“ Asiá la szfènt Andréj, la szfènt Thoma, la szfènt Maftia, la szfènt Iosif, la szfènt Adalbert — si se termina pre pag. 76 cu pericop'a evangeliica dela Luc'a 19. v. 1. „La zioá Berszericsej. In fine pre pag. 77—79 cu intrebari si respunsuri sunt tiparite formulele rituali indatinate la botezu si la cununia.

Titulii séu rubricile evangeliiloru de dominec'a sunt pusi numai latinesce. éra ai serbatoriloru latinesce si romanesce — tipariti cu litere cursive. Pericopele preste totu sunt mai scurte decátu cum se afla in evangeliile nõstre.

Cá probe reproducemu ací evangeli'a:

a) *Dominica III. Adventus. Ioan I. v. 19.*

Èn vreme acsaja: Trimisszere Zsidóvi den Jerusolim Preóc, si Levicz la Joán, ká szel èntrebe pre jel: tu csine jesty? Si au merturiszit, si nau tegeduit, si au merturiszit: ke nu szènt jeu Hrisztosz. Sèl èntrebare pre jel? Dare' cse? Ilie jesty tu? si zisze nu szènt. Prorok jesty tu? Si reszpunsze: Ba. Ziszere dirépt acsája luj: csine jesty? ka reszpunsz sze dem cselor, cse au trimisz pre noi? cse zics de tine ènsucz? Zisze: Jeusz glász sztrègetorul èn pusztie, èndereptác kálya Domnuluj, kum au zisz Iszaia Prorokul. Si csej trimés, jerá dèntu fariszéj. Sèl èntrebare pre jel; si ziszere luj: Decsedár botéz, daké nu jesty tu Hrisztosz, nice Ilie, nice Prorokul? Reszpunsze lor Joán zèkènd: Jeu botéz cu ape'; jare èn mizslokul vosztru stetú, pre karele voj nu sticz. Acsela jeste, csel cse den napója meá va vení, Kárele èn nainta meá jeszte fekut: keruja jeu nusz vrednik, á deszlegá kurélele ènkelczemèntuluj luj, Acsestea (acsé, stèa) èn Beftaniá szefekúre decsindèa de Jordán, unde jerá Joán botezènd.“

b) *In Epiphania Domini. Matt. 2. v. 1. „La Bobotez.“*

„Kènd szau neszkut Jszusz èn Viftleémul zsidovészk èn zilele luj Jród kráju: Játe Mágyi dela reszerit au venit la Jerusolim, zekènd: unde jeszte, csel cse szau neszkut kráju zsidovilor? ke am vezút sztela lui szpre reszerit, si amu venit sze' ne ènkiném luj. Jare auzènd

Jród kráju, sze turburé, si tot Jeruszalimul ku jel. Si adunënd pre tocz..... kari kënd aszkultasze pre kraju, mérszere. Si jate sztela, kareâ au vezut la reszerit, mergsà en nainta lor, pené venind au sztetüt djasupra, unde jerá kokónul. Jare vezënd sztela sze bukuráre ku bukurie máre fôarte. Si êntrënd en kászé, afláre kokónul ku Maria Májka lui, si kezënd sze' ênkináre lui, si deskizënd komôárele szále adúszere' luj dárure, àur, temêje, si zmirne'. Si reszpunsz luënd en szomn, sze' nusze' êntôárke' ketre' Jród, pren álte kále szau êntorsz en czára sza.“

c) *Dominica infra Octavam Epipha. Luc. 2. v. 42.*

„Kënd fu Jszusz de doiszprezecse ány, szuindusze jéj en Jeruszalim dupe' obicsául praznikuluj..... si nu luáre amínte perinczi luj. Jare gëndind á fi jel êntu csej ênpreúne keletorj, mérszere kale de o' zi,..... si zisze muma luj ketré jel: Fíule kecs fekus nôáe asá? Si jéj nu êncelezere' kuvëntul, káre grei ketre jéj..... Si Jszusz krestéâ êntu êncelepczie, si vréme, si en dár la Dumnezeu, si la ôámeny.“

d) *Dom. III post Epiphaniam Matt. 8 v. 1.*

Ên vrema acsája: kënd pogorêsze Jszusz den munte, mérszere' dupe' jel glóate multe: si játé' un bubósz venindu sze ênkiná luj zikënd: Dóamne, de vej vrea, pocz me kureczi. Si tinzënd Jszusz mēna atínsze' pre jel zikënd vója mije: kureczestete. Si numaj dekēt isze' kureczi luj sztrékecsúnya. Si zisze luj Jszusz: kaute, némenuj sze' nu szpuj: [cse pásze', de te aráte' preotuluj,..... Jare' êntrënd en Kapérnaum, sze' apropié' ketre' jel un szutás..... nu szênt desztójnik, sze' ênti szupt sztrásina mja..... Amin grejész k vóue, nu afláj atéte kredincze en Jzrail..... ke mulcz dela reszerit si dela apusz vor vení si sze' vor repeúszá ku Avram.... êntu êmpereczía cserurilor.... Si zisze szutasuluj: pásze, si kumaj krezut fie czie.....“

e) *Dom. VI. Epiph. Matt. 13. v. 31.*

„Ên vrema acsája: zisze' Jszusz glóatelor pilda acsasza: Aszemenáte' jeszte êmpereczia cserurilor greunczuluj de mustáru, karele loëndul omul lau szemenát en agrul szeu: káre maj mik jeszte de tóate szemenczile: járe deka kréste maj mare de tóate legumile, si sze facse árbure, két sze vie paszerile cséruluj si szeleszlujész k en ramurile luj..... Deszkidevoj en pildje rósztul miêu, voj regei aszkunszele den ênceputul lumij.“

f) *Dom. in Septuagesima Matt. 20 v. 1.*

.... Aszemenea' jeszte êmpereczia cserurilor omuluj keszetoru, karele.... vezú pre álci stênd en têrg.... mergsecz si voj en via mja, si cse va fi dirépt, voj da vóáe. Si jéj merszere, ke nime pre noj nau tokmit.... Kënd venire diréptacsája csei cse en al unszprezeceleâ csász venísze, luare kete un dinar.... Jacz alteu, si pasze: Jare voj si csesztúj de apój sze' dau, ka si czíe.“

g) *Dom. III. Quadragesimae Luc. 11. v. 14*

Ên vrema acsája: Jerá Jszusz szkoczënd un drák, si acsela jerá mut.... Jare' de si szátana preszte szine

szau êmperczit, kum va sztá êmpereczía luj? ke zicsecz, ke' ku Veelvél skoczú jeu dracsi..... Járe' de ku dégetul luj Dumnézêu szkoczú drácsi, ku bune számé szoszitau preszte voj êmpereczia luj Dumnezeu.“

h) *Dom. IV. Quadrages. Joan. 6. v. 1.*

Ên vrema acsája: sze' dusze' Jszusz decsinde de márja Galiléj.... Dirépt acsája sze' szuí en mēgure Jszusz..... Reszpunsze luj Filip: De dóáe szúte de bány pějny nu azsung lor, ka fieste kárele keté puczên sze' jéâ.... jeszte un kopil aicsa, kárele áre csincs pějny de orzu si doj pésty: dár csesz acsesteâ êntratêcza?.... adunác cse au priszoszit szfermiturile, ká sze nu piáre.“

i) *Domin. Passionis Joan. 8. v. 46.*

.... Zsicsá Jszusz ketre glóátele zsidovilor: karele dentru voj me va musztrá pentru pekát?.... de va czine nestine kuvëntul mjéu.... Avraám Perintele vosztru szau bukurát: ka sze váze zúôa mja: vezú si sze bukuré'. Decs ziszere' zsidóvi ketre jel, cincszecs de ány enke' nu áj, si pre Avraám áj vezut?.... amin zik vóáe': maj nainte sze' fie' Avraám, jeñ sênt.“

l) *Dom. Palmarum. Matt. 21. v. 1.*

.... ducsevecz la szátul, karele jeszte ênainta vóásztre, si numaj dekēt o aszine' legáté', si mēnzul ku já, deszlegáč, si aducez mie..... Si adúszere' aszina si mēnzul, si puszeré' djasupra lor vesminte szélé.... Jare' alczi tejéa stêlpurj den kopács, si asternéâ pre kále.....

m) *Dom. Resurrectionis Marc. 16. v. 1. La Pastj.*

.... si Szalomía au kumperát unszorj, ká mergënd sze únge' pre Jszusz..... csine va prevélí nôáe piátra de pre usa mormëntului? si keutënd vezure' piátra reszturnáte si sze spemëntáre..... nu ve szpemëntarecz.... jate lokul undel puszeré pre jel.

n) *Feria II. Paschae Luc. 24. v. 13. A dóae zi de Pastj.*

.... Doj dēntu Ucsenicsi lui Js. mergsá êntracsájas zi êntun szatél, karele jerá êndelungát sajzecs de sztadij den Jeruszalim.... Csesi neste mujérj dentru noi, karele nainta zuy fúre la mormënt, si nu aflënd trupul luj, venire' zikënd, ke' si vedére de êngserj sze fié vezút, karij zik pre jel a fi viu. Si mérszere uni dentru nój la mormënt si asá afláre', prekum mujérile ziszere', járe' pre jel nu lau aflát.... rēměj ku noj, kecs ketre' száre' jeszte, si szau plekát zióa.....

o) *Dom. III. Paschae Luc. 24. v. 36. A trêa zi de Pastj.*

.... Jare jej djedere luj o parte de péste si fág de miére.... ke asa szau kezút sze pácze' Hristosz. —

p) *Dom. infra Octavam Corporis Christi Luc. 14. v. 16.*

.... Si êncepúre' tocz êmpreúna a sze aperá. Csel dēntēju risze luj: Czárine am kumperát, sim trébuje sze' jész, szêo vezu: rógute, szeme' ájbj mentuit. Si áltul zisze': perékj de bój kumperátam csincs, si mérg széj iszpitészku pre jéj: rogute ajbje' mentuit...“

r) *La Sz. Maria Magdalena Luc. 7. v. 36.*

.... Si játe ó mujére, kareá jerá ën orás peke-tóáse'.... adusze' un alavásztru ku unszóáre.... Jszusz zisze' ketre jel: Szimone am czie óáre cse a zicse. Járe jel zisze: Envezetórule, zi: Doj detornics jera unui ëmprumutetorju: unu jerá detorju ku csincs szüte de bány, si altul cu csincszécs. Ne avënd jéj sze pletászke', liáu deruit amënduróra. Dáre' káre pre jel maj mult ëndregséste? Reszpunzënd Szimon zisze: párem ke csela, kuj maj mult au deruít. Járe' jel zisze luj: Dirépt zsu-dekás..... Véz acsászte mujére? ëntráju ën kásza teá, ape' picsóárelor mjele nu dedés; járe acsászta ku lakre'mi szpele' picsóárele mjele..... Szerutáre mie num dedés, járe' acsászta de kënd au ëntrát, nu sztétu a szerutá picsóárele mjele..... járe' acsászta ku unszóáre unsze'.... Járe' zisze ketre' mujére: kredincza ta te mentui, pásze ën pacse."

Din cele produse pâna ací onoratulu cetitoriu 'si va poté formá idee chiara despre limb'a si stilulu ce se afla in asta carte. Spre mai mare chiarificare adaugemu inca unele expresiuni si cuvinte.

„propoveduind botézul ën *jertecsúnya* pekatelor.“
„*emplúresze* zilele sze naszke“ „*nu ve temerecz*“
„ke neszkú vóae asztéz Mentuitóru“ „majnainte pene' nu sze prinszésze jel ën pëntecse.“

„si reszerënd *szé uszke'*, ke nu aveá reventyále.“
„kreszkënd spini o *nyekáre* pre ja.“
„zi, ká piétrile acsésztéa pëny sze' fie“ „si preszte mëny *luátevor* sze' nu kumva potiknést de *piátre* pic-sóru“ „Dute *szátano*.“

„pe *nimen* nu vezúre“ „si *nimen* dentru voj me entrábe' „*va musztrá luméa de pekát*.“ Szunácz, si szeva deskide vóae.“

„daka voj fiind rej, sticz *bune date* a' da fecsorilor vostri“ „si *kuvéntul* ënterind prin csele, cse urmá, szemne.“

„cse káucz *aczopókul* ën okiul frateluj teu „*sze szkocz áskia*“ „ke am aflát *dráhma, kare pierdúszem*.“

„Prinszere' *mulczime mülte de péste*“ „két numaj nu sze *afundá*“, puczínéj *pestisorj*.“

„*Deregetóru, diregetoria*“. Jacz *szkriptura* ta si szkrie.“

Csela ce sze *ënalcze: plekászeva*“, „sze atínsze' de *szekrtu*“ *stiutor de Legse*.“

„*neguczetoria*.“

„si sze umplú nunta de *óaszpécz*.“

„*ëndelungsestecz menia aszupra mine*.“

„alkuj jeszte kipul acsészta si *szkriptura* ce je pe jel? Dacz dare *ale luj keszáru* la keszáru“ „*ënkredete fáte'*, kredincza ta te mentui.“ Vaj *apleketóarelor* ën-tracsele zile.“

Járe' Jákov *neszkú* pre Juda.“

„Veni Jszusz úsile fiind enkujáte si sztétú ën mizslok si zisze' pácse vóae.“

„Kecs me *vezús* pre mine, *Ftomo, krezús*.“

„si numele *vërgurij* Mária.... nu te teme Mario, ke' aflás mile la D.... ke' nu vá fi neputincósosz la *Dumnezéu tot kuvéntul*. „Jeu szënt búcsumul viczej.“

„ke jeu ëntru *Perintele* si *Perintele* ëntru mine jeszte“, „szelte' prunkul ku bukurie ën *pëntekul* mjeu.“

„Un óm pre nume *kemëndusze Zakeiu*.... maj marele mitarnicilor.... ke de sztát mik jerá.... ke' pre *akolëa* jerá sze *tréake'*.... ke asztezi ën kásza teá misze *káde dea mënéa*.... si primi pre jel *bukurosz*.... *zsumetáte de avérule* mjele Dóamne dau *szurumánilor*, si de am *ënselat* pre csineva, ëntórk *ënpatruit* ke asztezi mentuireá kászej acsestia sze feku: pentru cse ké si jel *ëнкеj fecsóru luj Avraam*.“ —

La capetulu evangelieloru pre trei feçie urméza sub rubric'a: „*Subnectuntur ea quae in sacramento bap-tismi et matrimonii lingua vernacula tractantur*.“

In ritu baptismi.

Sacerdos. Kum te kjáme?

Resp. *Patrin*. Adam, au Eva.

Sac. N. Lapezite de szatana?

Resp. *Patr*. Lápedume.

S. Si de tóáte lukrurile luj?

R. P. Lápedume.

S. Si de tóáte trufia luj?

R. P. Lápedume.

S. N Kréz entru Dumnezéu Tátel tot puternikul, feketóru cseruluj, si penéntuluj?

R. P. Kred.

S. N. Kréz ëntru Jszusz Hrisztósz unul fiul luj, Domnul nosztru neszkút si péczit?

R. P. Kred.

S. N. Kréz ëntru Duhul szfënt, Beszereke' szo-bornicsászke'; uniréa szfënczilor, jertaréa pekátelor, ën-viaréa trupuluj, viacza vecsnike?

R. P. Kred.

Ad Babtisterium.

S. Jeszte prunkul botezát?

R. P. Ba. (Reliqua ut supra repetuntur).

In fine Sac. N. Véj szete botéz?

R. P. Voj.

In Ritu matrimonii.

Sac. Kum te kjáme?

Resp. *Sponsus*. Adam. *Sponsa* Eva.

Sac. N. Te ëntréb pe tine szpre Legsa ta kristi-nászke szpunem dirépt, óáre nu tñj fegeduit kujva altúja la keszetoríe afáre den kipul acseszt de csinszte N. N.? si óáre naj fegeduit kujva altúja, ke vej sze o primést de szoczié?... de berbát?

Resp. *Spon*. Nu.

S. Vojést acceszt kip de csinszte.

Spons. Vojésztk.

S. Vėj szeo (szel-) primést de szoczie?

Sp. Voj.

S. Járes szpre legsa ta ęntrebute pe tine, oáre nu jeszte ęntru voj cseva Rudenię, kumnezcıe, kumetrıe, szau ált cseva, dirępt karele nacz putęá szeve ęmpreunác la keszetorie?

Spons. Nu jeszte.

Ritulu acest'a se termina apoi cu juramentulu indatinatu, din care pentru scurtime punem numai cuvintele preotului, lasându afara cuvintele responsorie corespundietorie ale sponsiloru.

Formula Juramenti.

Sacerdos. Asa szete azúte Dumnezéu Maria Majka Precseszta si tocz sfęnczi luj Dumnezéu. Ke acceszt kip de csinszte N. N. el (o) vojesty. Voind el (o) primést de szoczie. Dupe' rendujála lui Dumnezéu si szfęntej Majkij Beszeręcsij. Si ke pe jel (ja) nu vej pereszı. Pene' va czineá viacza ta si a luj (jej). Nicse la o nevóje. Asa sze te azsúte Dumnezeu. —

Terminându cu acestea descrierea cąrtiei, adaugemu aci si ce ne-a succesu a sci despre dens'a numai din intemplanre.

Cu fói'a magy. „*Magyar Allam*“, póte din norocirea cą-lu cetimu pre slujbe, de ce-i doriá la inima pre unii din Gherl'a in anii trecuti, — ni se trimise cą adausu „melléklet“ sub titululu „A kassai katholikus Convictus kęrdéséhez“ közli.... Zimándy Ignác. Budapest 1882“, un'a cóla tiparita, in care pre pag. 7 se dice: „Vęgre megemlitendő az Aradmegye közepén fekvő Szent-Anna mezővárosban Bibics Jakab udvari tanácsos özvegye *Tomeain* Margit által 254,742 forinttal alapított, s az alapítónó végrendeleti kívánalmának megfelelőleg 1778-ban a piaristák vezetésére bízott convictus.“ La aceste cuvinte in nota 1) dedesuptu stá scrisu: „A Csanád egyházmegyei levéltárban meglevő alapító levél ide vonatkozó része így hangzik: 1-mo „Siquidem plurimum me debere agnoscam patribus scholarum piarum provinciae hungaricae, et imprimis ex eodem ordine et provinciae memoriae patri Davidi Biró, qui viginti et amplius annis in spiritualibus et temporalibus, quantum ejus facultas admisit, mihi auxilio fuit, et cum ad hujus ordinis professores seu alumnos imprimis pertineat, juventutis in bonis moribus, et bonis artibus institutio, *Convictum huncce meum eorum curae, directioni, ac omnimodae... administrationi comitto*“ — s az alapító levél 3-ik pontjában ez áll: „Qui — juvenes — recipi petent, me quidem vivente apud me se se insinuabunt, post obitum vero meum semper apud inclytam universitatem comitatus Aradiensis, quae audito etiam patre rectore, vel regente S. Annensi, vel si praesens adsit, patre provinciali dicti ordinis, suscipiet, vel deliget suscipiendos.“ — Cele ce mai urmęza, se referu la casulu de transferirea fundatiunei, de aceea le omitemu, insemnându numai, cą de si in

scrierea conumelului „Tomeján“ si „Tomeain“ s'ár paré a fi diferintia, din cele ce convinu — mai alesu cu referintia la „P. David Biro“ — identitatea e nedisputabila.

Aenobarbu.

Dissertatiune despre Detunat'a

ținuta in adunarea generala a despartimentului VII convocata la comun'a Albacu.

Marita adunare!

De se incérca reuvoitorii némului nostru a negá descendintia nóstra dela Romanii cei vechi, dela domnitorii lumei; déca tace acelu omu fricosu a o afirmá cu glasu mare, — voru documentá-o acést'a stāncile muntiloru, crestetele Carpatiloru, voru afirmá asertiunea cą: noi suntemu adeveratii fii ai legiuniloru lui Traianu.

Unu Unguru, facęndu escursiune prin muntii apuseni ai Ardélului, prin muntii lui Horea si Iancu, dupa ce se intórse la ai sei acasa si dupa ce'lu intrebara nescine, cą ce a vediatu elu mai importantu in caletoria sa, respunse:

„Detunat'a, Cetátya,
Verespatak Jovicza
Abrudbánya Marcella.“

Aceste patru lucruri atragea atentiunea tuturoru caletoriloru in acesti munti, in timpulu acel'a. Marcel'a din Abrudu trecea de o frumsetia prea rara; Joviti'a din Rosi'a erá unu omu proverbialu de avutu; Cetatea.... nu o cunoscú, se dice a fi un'a minune a naturei, in sínulu muntiloru, ér' Detunat'a e unu colosu, unu piscu, ridicatu chiaru cą din seninu, alta minune naturale! Marcel'a nu sciú déca mai traiesce, si déca dá, cine scié pe unde?! eu nu o amu cunoscutu, numai i-amu auditu de veste.*)

Joviti'a a repausatu de multu; nu crediu se mai visedie de tesaurii sei de odata, nu'si mai visitédia fodi-nele de auru, nu mai merge la steampuri, diace in cea mai perfecta amicitia, si in inmediate a apropiere a sermaniloru baiasi, ce-si luara adio dela lume, in fundulu unei mine, siliti de atare piétra rupta fara voi'a loru; elu e acolo, de unde a peritu tóta intristarea si suspinarea, tóta bucuri'a si sperantiele, elu e in mormentulu rece, unde glum'a trece. Cetatea nu o cunoscú inca,**) ér' in vírfulu Detunatei fui in 30 Maiu a. c. prim'a-data. Calea, dela mine de acasa, pāna in vírfulu Detunatei 'mi rapı timpu de un'a óra, prea firesce mergęndu pedestru, cą pe la noi e permisú a āmblá pe diosu fia-cārui omu,

*) Acea anecdota abrudeana este mai vechia cą de ani cincidieci, prin urmare ómeni din etatea DVóstra nici nascúti nu erau in dilele lui Joviti'a si ale Marcelei. Red.

***) E de-asupr'a Rosiei, prin urmare fórte aprópe de DVóstra. Red.

ce nu posiede cai. Amu plecatu punctu la 12 óre diu'a si la 1 óra dupa amédi amu fostu in vârfulu Detunátei. Nu voiu se Ve descriu calea, càci nime nu va cugetá cà amu mersu coboríndu si suíndu, séu — dupa cum se dice pe la noi — guríndu. M'amu gurítu deci in 30 Maiu pre „Piétr'a“, cà la noi, sub cuventulu piétra intielegu dreptu Detunát'a. Este adéca sciutu, cà Detunát'a e un'a piétra mare, uriasia, si deci nu mai dicu: me ducu la Detunát'a, ci cá Romanii cei vechi: mergu la cetate, intielegéndu dreptu Rom'a. Cumcà dealurilè si muntii nostri sunt de trei specii, o sciti DVóstra prea bine; si deci nu e necesariu a mai aminti, cà unii sunt verdi si iérn'a si vér'a. Aceia-su acoperiti cu bradi. Unii munti sunt verdi numai vér'a, ér' iérn'a-su negrii, acei'a-su acoperiti cu fagi, stejari s. a.; ér' unii munti sunt suri si iérn'a si vér'a, acei'a nu au vegetatiune, sunt sterili, neproductivi. Asiá este si Detunát'a in partea ei vestica. Din Buciumu-Siés'a merseram totu spre nordu $\frac{1}{2}$ óra, dupa aceea o luaramu dreptu spre ostu $\frac{1}{4}$ de óra, si ne aflaramu la petiórele Detunátei, de unde inse nu o vedeamu, de desimea bradiloru ce erá intre noi si ea. Noi (eu si consoçii de caletoria) eramu chiaru la marginea padurei, la fantàn'a lina, cu apa puçina. Ací beuramu si ne recoriramu si — hai la drumu. Mai mergemu càti-va pasi spre ostu, apoi apucaramu ér' spre nordu si astufeliu o incongiuraramu cá pre un'a fortarétiá. Si eramu siliti a o incongiurá, de óre-ce numai pre partea ei nordica se póte suí cineva pre „piétra.“ Esi dar' baiate pre trepte pàna in vârfulu ei, dar' vedi se nu te scapi, si fiíndu in vârfulu, privesce in tóte pàrtile; spre nordu bradi tineri si cararea pre carea cobóra cei ce se si suie; spre vestu . . . nu priviti spre vestu, se ve tina D-dieu! cà-ci acei ce v'ati perde presentia, ati avea de a face esperienti'a fisicale, cumu-cà: corpurile cadu tóte in josu, cele solide si fluide, si cu càtu e mai inaltu punctulu de unde purcede unu corpu, cu atátu e mai mare repediunea cu care cade, si cu atátu, déca corpulu cadietoriu e unu ce viu, se póte periclitá mai tare. Vai de cei ce cadu de susu! multi nu s'ar urcá asiá susu, déca si-ar aduce aminte de dical'a: „Nu-i suisiu, fàra coborísiu.“ Si puçini suntu in lumea acést'a, cari se cobóra totu asiá de bucurosu precumu s'au suitu. La Detunát'a insa nu e asiá, acolo déca esci in vârfulu ei, déca-ti arunci privirea in partea ei vestica, atunci dai de unu abisu . . . si, abia astepti a te vedea fericitu josu, pre unde ai urcatu. Inchipuiti-ve a fi in vârfulu unui muru, inaltu cá de 30 orgii, si lungu cá de 100, si atunci veti avea portretulu, séu mai bine, umbr'a portretului vestitei *Detunát'a*. Pétr'a, din care apare a fi edificata, e basaltu in figurile celea mai regulate. Cutile, ce-su un'a lãnga alt'a, si totusi despartite prin intervale pline cu aeru, de càte 1 m. m., nu-su mai gróse de càte 0.5 metri la un'a façia, si nice mai lungi de . . . lungimea nu se póte mesurá cu precisiune. De asupr'a fiíndu, nu vedi colosulu pre care stai, ci cu atátu vedi mai bine abisulu, ce te astépta daca ai gresí unu pasu micu. Dar' apoi cu atátu apare mai imposantu, privitu de josu, din poeniti'a ce se intinde intre bradi si bas'a

Detunátei. De ací apare, cá si càndu bas'a ar forma-o vre-o càte-v'a mii de arbori, trunchi ciopliti in 4, 5 si 6 feçe, pusi simetrice unulu pre altulu, in directiune dela vestu spre ostu. Preste ei aparu nesce colonne situate perpendicularu pre basa, lungi camu de 10 steniini, si stau unulu lãnga altulu, cu capetele inclinate cevasi spre vestu; aparu cá unu siru de jucatori, facéndu unu complimentu càtra vestu, ér' in spate tinéndu colosulu. Preste acesti stãlpi vinu ér' bårne de basaltu, cá si cumu aru fi bårne sau grindu totu cá cele din base. Bårnele aceste ér' sunt gramadite vr'o 100 de rënduri un'a preste alt'a, inclinate fiíndu cevasi, cu capetele de spre ostu in josu. Trunchii din basa, stãlpii si bårnele de asupr'a, sunt din un'a si aceeasi pétra, de *basaltu*, suria, fórte tare. S'ar potea folosi cu celu mai stralucitu succesu la pavarea stradelor, la trepte, cá stãlpi si parcané la edificii; se potu netedí bine, ci cu greu mare, cà-ce mass'a e fórte tare. Dela Detunát'a spre sudu-ostu, cale de $\frac{1}{2}$ óra mai este un'a ridicatura, camu din asemenea materia cá si Detunát'a, ci nu apare atátu de mare, increscuta fiíndu cu arbori; acést'a se numesce *Flocós'a*. Sunt deci dóue Detunate: stàncósa si flocósa.

Se deschidemu inse Istori'a, care e imprimata de tipografi'a mitologica a poporului nostru, in creerii lui. Ea ne pastrà legendele urmatóre:

1. Detunát'a a fostu de càndu lumea. Ea e facuta de màna omenésca, màni de uriasi, si din materialu de lemnu. Urditori'a ei a fostu o féta de uriasiu. Ea mai avea o sora; ambele se pusera pe lucru, si un'a edificá „Detunát'a stàncósa“, ér' alt'a „Detunát'a flocósa.“ Si un'a si alt'a lucrara barbatesce, dar' deodata, càndu erau mai gat'a, dise un'a dintre ele: sora! gat'a vei fi tu pe Sambata sér'a cu cetatea ta? Intrebat'a respunse: „De va voi D-dieu, asiá cugetu cà voiu fi gat'a; dar' tu? Eu, dise ceealalta, ori va voi D-dieu, ori nu totu o gatu. Dar' veni Sambata sér'a, Detunát'a stàncósa erá gat'a, cetate de lemnu, frumósa, luminósa, pàna la ceriu de inalta, cumu numai la uriasi s'a potutu vedea. Ceealalta sora nu-'si potù gatá cetatea, din cauza cà lucrandu fàra ajutoriulu lui D-dieu, ce facea diu'a se surpá nóptea. Din ast'a cauza maniata fórte pe sorus'a, din pisma si resbunare a luat unu bolovanu mare, càtu unu dealu, si a trasnitu in cetatea pompósa a sorei sale cu elu, in càtu aceea scuturandu-se din temelia s'a ruinatu si a cadiutu multu din ea, dupa aceea s'a si prefacutu in pétra, precumu se vede. Se ne ferimu cá se nu maniamu pe fete.

Se pare insa cà acésta legenda nu se prea póte aplicá la *Detunát'a*; cà-ce prea sémena cu ceea a *Orlei* si *Retezatului* din valea Hatiegului; precumu vomu vedea indata.

2. Alta legenda, si acést'a mi se pare cà se póte aplica mai bine ací — e urmatórea:

Unu jidovu a voitu se-si facea cetate mare si puternica ací. A si inceputu la lucru, dar' acést'a s'a intèmplatu fórte de multu, pre càndu erau si Jidovii uriasi. S'a pusu deci Jidovulu uriasiu la lucru, si a lucratu, si

a lucratu, până erá la ceriu, dar' in ceriu nu potù intrá cà-ce pelea (bolt'a) ceriului e fôrte tare; deci trebuí se sfrederésca bolt'a ceriului déca voia a se urcá acolo spre a face „chisligu“ (negotiu). Sfrederu nu avea la indemana. Tramite deci pre femeia sa pre Ruchal'a josu dupa sfrederu. Aceea a mersu in josu, cumu a mersu, cu greu mare, dar' cându fu la suisu se obosi fôrte, cà-ce erá împovarata. Deci suindu ea cu greu mare, cându o mai parasiau poterile incepù a blastemá: Darcar' D-dieu se te prapadesci si se te faci stanu de pétra! Si atunci paf! unu trasnetu in cetate, tóta o ruinéza până aprópe de temelia si se preface in pétra, precumu se vede; cà-ce si Jidovulu din lemnu o facuse.

3. Alta legenda dice, cà Detunat'a e facuta totu de o féta de uriasiu, si dupa ce a fostu gat'a, a voitu a se suí in vèrfulu ei, ci nu pre trepte, pre din launtru, ci pe din afara, calare pre un'a pajura. Se pune deci calare pre pajura, si pune merinde pajurei unu bou friptu si un'a bute cu vinu. Incepe pajur'a se se inaltie si — unde flamandiá — i totu dá din carnea de bou de mancare si din bute o adapá. Dar' pajur'a avea dóue capete, si deci mancá fôrte multu, până ce-si gatá tóta merindea, inainte de a potea ajunge cu fét'a de uriasiu până in vèrfulu cetatiei, cà si cetatea — dreptu cà erá până sub bolt'a ceriului de inalta. Incepura a parasí poterile pe biat'a pajura, dupa ce-'si gatá nutremèntulu, de si erá nesdravena. Cu càtu o parasiau puterile, cu atát'a venea, adeca cadeá totu mai repede in josu. Fét'a de uriasiu, in desperarea sa, vediendu-se cadiendu dela un'a inaltime atátu de mare, incepù a strigá si a blastemá din spatele pajurei: Tune-te D-dieu cetate, si se te faca stanu de pétra! Rug'a'i fu ascultata. Cându cadiu ea cu pajur'a josu si se prefacea prafu si cenusia, cetatea inca se prefacù in pétra si unu tunetu o nimerí atátu de bine, de remase numai càtu se vede. Detunat'a i-a remasu numele. Se ne padimu, se nu cademu in blastemu de féta mare!

De aci se vede cà tóte legendele sustinu, cà odata acelea cuti (gresii) de pétra au fostu bårne de lemnu, cà-ci adeca ele semena fôrte cu lemnele cioplite in mai multe feçie. E insa adeverata minune a naturei, si se vede cà la inceputu a fostu cu multu mai mare decâtu adi, cà-ce derimaturile cadiute din ea, sunt fôrte multe in partea sudica si sudvestica, dela ea cale de ½ óra, cari tóte, se vedu limpede a fi din pétra de a Detunatei, care va fi cadiutu chiar din vèrfulu ei, in deosebite timpuri. Detunat'a merita se fia cercetata de ori-care amicu alu fenomenelòru in natura, si nu fàra cauza o si cauta atáti streini in totu anulu. Mai e ceva de insemnatu. Intipuindu-si vulgulu cà Detunat'a e facuta de uriasii, Intipuindu-si cà aceia au fostu ómeni — pre càtu de tari, pre atátu si de avuti, elu judeca si crede, cà dupa acei uriasii au si remasu averi colosale, buti cu galbini, si deci, unii din cei mai lesne credietori si doritori de averi càscigate pe puf, incepura a cautá comori in ea, facèndu sapatu in partea ei ostica. Eu nu amu vediutu sapatu de acelea, numai amu auditu cà sunt; dar' prea firesce, nu afara decâtu stanci si ér' stanci.

Unii compatrioti cari o cercetara, voira a o botezá dupa spiritulu timpului, dându-i nume modernu de *Jokai szirt*, altii *Villám-vert*; ci biét'a Detunata nu primi nume streine, refusà a'si luá nume modernu, sciindu-se din mosi de stramosi totu romana adeverata. Vedeti — me rogu, ea dà esemplu Romaniloru a nu se falí cu nume streine, ci a le refusá categorice; ea ne dà esemplu cà se ne tînemu numele celu adeveratu romanescu, déca voimu se ne cunósca lumea de ómeni cu caracteru. E dreptu cà nemuscata de ascutítulu dinte alu neinduratului timpu, nu a remasu nece ea, trebuia se o umilésca, cà-ce se prea inaltiasa; dar' ei ce-i pasa, totu sta susu si privesce spre apusu, tinèndu *colosulu* in spate. Ea ne face atenti a priví bradii din giurulu ei, si numai càtu nu póte dice: „Traiti si voi — Romani — in unire cá brazii Carpatiloru, de voiti fericire, cà desbinarile sunt inceputulu nefericirei chiaru asiá precumu concordia, unirea, bas'a fericirei. Asiá par' cà ne spune Detunat'a in limb'a sa misteriosa, aducèndu-ne aminte vorbele poetului Andreiu Muresianu.

Unu tata din vechime, Romanu de-alu nostru sànge,
Vediendu cà o se móra, chiamà pre fii la patu.
Pre unulu câte unulu l'a pusu se cerce a frànge
Manunchiulu de vergutie plapande, ce le-a datu.
S'apuca celu mai mare, dar' vede cà nu póte,
Alu doilea pasiesce si altulu dupa elu
Cercandu-si fie-care — puterile mai tóte...
Betranulu tata-n fine scóte unu ramurelu,
Ilu dà celui mai tineru, si-lu frànce cu 'nlesnire.
Asemenea urmédia si ceialalti copii.
Vedeti, le dice tatalu, traindu voi in unire,
Ve-ti fi pururea-n stare a dá pieptu si cu mii!

Se dice, cà unu satènu se duse odata in o padure se-si ia lemne de casa. Dar' ast'a fu de multu, fu in timpulu cându toporulu nu avea còda, nu avea toporiste. Tufarii, arborii mai tineri se implura de gróza cându vediura pre satènu cu toporulu in màna; toti tremurau de frica, plangéu si se vaietau: „Fratiloru, se ne gatimu de mórte, cà e aci omulu cu toporulu, doi inimici neimpacati ai némului nostru. Dar' unu goronu mare, betranu, grosu, cu minte si plecatu de patienii -i intrebà: Are acelu omu si vre-unu lemnu de a le nóstre, cá se-i ajute, ori numai ferulu e? Nu este, -i respundu tufanii. F'i-ti dar' pre pace, le dise loru betranulu, cà-ci omulu cu toporulu nu ne póte face nice un'a stricaciune, decâtu va obosi indesiertu. Si avù dreptate betranulu, cà-ci omulu incepù a sluti padurea dându in drépt'a si in stàng'a fàra nice-unu sporiu si in fine merse cu buzele imflata acasa fàra isprava. Dar' dupa-ce puse o còda tare de lemnu la toporu, atunci mergèndu in padure facù mari stricaciuni. Asiá e si cu noi. Mai àntàiu de tóte dara se vedemu a nu ne face còda la toporulu streinului, cà streinulu, se fia càtu de reutaciosu, fàra de unulu din ai nostrii puçinu reu ne póte face. Concordia, unirea in spiritu, fidelitatea nefatiarita, unirea in simtiri, umeru la umeru, acestia sunt agiutatorii nostrii, aceste sunt demne de noi!

Me camu departaiu de Detunat'a, se me mai apropiu puçinu de ea. Amu disu, cà mitologi'a sustine cà

e de lemnu si cà o facura uriasii. Cà de ce se dice a fi Detunat'a facuta de lemnu, 'mi luaiu libertate a spune dejá. Se me incercu a vorbí cevá despre uriasi. Mitologi'a grecésca e plina de uriasi, giganti, ciclopi, minotauri si alte bazaconii. Cu cultur'a grecésca trebuí se tréca la Romani si mitologi'a gréca — déca e vorb'a cà Romanii primira cultur'a dela Greci si cà limb'a latina se perfectonà sub influinti'a limbei grecesci. Asiá se si intèmpla. Romanii cei vechi, domnitorii lumei, stramosii nostrii, primira o buna portiune de mitologia grecésca si o mai cultivara, ajutati fiindu de fantasi'a loru cea via, ce-si luà sborulu liberu in bland'a clima a Italiei. Romanii cei vechi avéu atâtea dieitati si fiintie mitologice, câte trebuintie si obiecte cunosceau; lupt'a si pacea, foculu si ap'a, iubirea si ur'a, amicitia si inimizitia, mancarea si beutur'a, totu ce esistá si cunoscea ei, plante, animale, corpuri ceresci si pamentesci 'si avéu dieitatile proprii la Romanii cei vechi. Ei, bine, monstree acei puternici, pre cari si-i avéu firesce numai in fantasia, ei îi cugetau cá nesce fiintie omnipotente, cari sunt causatorii minuniloru ce le vedemu in lume. Monstrelor li se ascriá ridicarea unoru cetati, ba póte fi déluri si munti. Noi scimu inse, cà din tóte cetatile imperatiei romane marele imperatu Traianu au adusu colonii in Dacia, pre la anulu 105 d. Chr., dupa ce infranse totalu puterea bellicosului Decebalu, regele Daciloru. Cu coloniile romane, de sine se intielege cà trebuí se vina si cultur'a romana, cu tóte meritele si scaderile ce le va fi avutu. Astfeliu, cu colonii romani vení aci si credinti'a superstitioasa despre uriasi si monstree, cari au facutu multe minuni in Dacia lui Traianu. Urlea si Retezatulu, din valea Hatiegului, 2 munti mari, celu dintâiu lãnga Hatiegu si in linia drepta spre resaritu dela fost'a Ulpia Traiana, alu doilea, unu munte spre sud-ostu dela Ulpia Traiana, inca sunt productele a dóue fete de uriasiu. Se dice adeca, cà erau dóue sorori, fete ale unui uriasiu; ambele voira a-si face câte o cetate. Un'a incepù cu ajutoriulu lui D-dieu, si erá mai se finésca; cealalta, càndu incepù, nu dise: „Dómne ajuta-mi.“ Càndu fu càtra finea septemanei intrebà un'a: Sora, fi-vei tu gat'a cu cetatea pre Domineca deminèti'a? Soru-sa'i respunse: „De va voi D-dieu, eu asiá cugetu cà dá; dar' tu? Eu, respunse cealalta: ori va voi, ori bá, totu o gatu. Ce se vedi inse:

Diu'a ce lucrá
Nóptea se surpá,
Si'n desiertu lucrá,
Cà se urluiá.

Càndu Domineca deminèti'a, cetatea sororei religiose, morale, fu gat'a, a celei fara fric'a lui Dumnedieu — bá. Cést'a, de mania a luat unu fieru de plugu si cu atát'a repediune l'a aruncatu, in càtu a retezatu cetatea sororei sale din temelia. In loculu cetatei retezate, este muntele Retezatulu, ér' in loculu, unde in dar' lucrá fét'a cea nereligioasa la cetate, cà se totu urluiá, se totu surupá, e adi délulu Urlea séu Orlea. Éta deci cà nu numai Detunat'a e facuta de uriasi, ci si Orlea si Retezatulu.

Se ne intipuiamu, me rogu, cà suntemu in Blasiu; se ne intipuiamu apoi, cà trece un'a linia din Blasiu dreptu spre nordu. Se mergemu totu pre lini'a aceea, si déca vomu trece Ternav'a mica si Muresiulu, se nu ne oprimu, ci se inaintamu dreptu spre nordu pãna damu de Somesiulu mare; se-lu trecemu si pre acel'a! Suntemu in siesulu Somesiului mare, din susu de Desiu. Se mergemu totu pe lini'a apucata dreptu spre nordu si dãm de dealulu Ciceu, in vârfulu carui'a se vedu ruinele castelului Ciceu, care in anulu 1468 ilu doná Mathea Corvinulu Huniade, regele Ungariei, lui Stefanu celu mare domnulu Moldaviei, si care mai stá pe la anulu 1601, càndu se scuti acolo Petru Raresiu cu famili'a sa in contr'a inamiciloru. Óre Ciceulu cine se-lu fi facutu? Voiti respunse, intrebati pre ómenii din satele vecine, pre Corabiani, Giurgesceni, Batiani si Reteгани, si voru respunde de siguru cà uriasii! Nu numai Ciceulu e productu alu uriasiloru, ci si fontan'a cea minunata in forma oblunga ce-i lãnga elu, sapata totu in stanu de pétra pana in fundu, unde au datu de apa, cà la 56 metree afunda; ba si fontanei celei cu apa prea buna din *Cusdrior'a* inca-i adusera uriasii ap'a din Ciceu, cà se aiba unde bea, càndu vinu din tergu dela Clusiu, cà ei punéu ól'a cu apa la focu, apoi plecau in Clusiu dupa sita spre a'si cerne fain'a de mamaliga, si venindu se abatéu prin Ocn'a Desiului dupa sare, si inca nu incepea ap'a a fierbe, pãna ce erau reintorsi dela Clusiu si Ocn'a. Firesce cà uriasii erau, pre càtu de mari si tari, pre atátu si de sprinteni. Càndu se sfarsiá véculu uriasiloru, remase in Ciceu un'a familia de uriasi. In un'a di — se dice — cà o féta a uriasiuului au esitu la preamblare pre sub vile Rete-gului. Acolea au aflatu unu plugu cu siése boi arandu, plugariulu tinèndu de córne, ér' poganiciulu maná boii. Plugarii insa erau ómeni de statur'a nóstra. Ce facù fét'a de uriasiu? Luà frumusiulu plugulu, cu boii, cu plugariulu si poganiciulu in siurtiu si-i duse in Ciceu, la tatalu seu dicèndu: Uite, tata, ce vermuleti scurma pamentulu! Dute — drag'a tatei — dise intieptulu uriasiu, si du vermuletii acesti'a de unde i-ai adusu, cà acesti'a voru mosteni pamentulu; véculu nostru a trecutu! Va vení timpulu, càndu 10 ómeni de acestia, voru imblati intr'unu cuptoriu de coptu pãne. Si s'a intèmplatu dice poporulu, cà uriasii au peritu, ér' noi, cesti de acumu, suntemu numai cá vermuletii pre lãnga ei.

Vedeti, me rogu, cà credinti'a despre esistinti'a de odata a uriasiloru, existe in poporulu nostru, in tóte partile, pre unde ilu arunca sórtea. Se pastramu cu scumpetate aceste traditiuni mitologice, ereditate dela strabunii nostrii cei victoriosi; se le pastramu si plantamu in copiii nostrii nefalsificate, spunèndu-le inse, cà atari fiintie monstruóse nu-au esistatu nici odata in realitate, ci numai in fantasi'a popórelor vechi — pagane.

Buciumu-Siés'a, 5 Iuliu 1882.

I. Popu Reteganulu.

Cuvente stravechi grecesci in limb'a nóstra.

Acuma, pre cându in academi'a romana se luara din nou in discussiune cele doue cestiuни ardieterie, adeca lexicografi'a si ortografi'a limbei nóstre, pâna la publicarea acteloru ei, care de regula intàrdia in fia-care anu cu lucrurile, une-ori cu anulu intregu, e bine cá se ne ocupamu si noi incai cu unele cestiuни de a dou'a ordine, inse de importantia.

Sunt multi ani de când se observa, cá literatii cei domnati de o aversiune nu totu-déun'a justificata asupr'a slavismului, in zelulu loru de puristi fugu si de cuventele care loru li se paru slave numai din cauza, cá in lipsa de cunoscinti'a altoru limbi nu cunosc originea comuna a multoru cuvente, anume din limb'a elina vechia, din care au trecut atátu in limb'a nóstra, cátu si in unele dialecte slave si de care nu vomu scapá nici unii, dara nici nu avemu trebuintia se scapamu. Au limbile vechi elin'a si latin'a nu au esitu din aceeași tulpina? Nici se uitamu, cá acestea doue limbi au statu alaturea si au fostu in usu in imperiulu bizantinu pâna in secolulu alu VII-lea, precum si cá dela crestinarea lui Constantinu I pâna la crestinarea slaviloru in vre-o 400 de ani locuitorii romani ai Daciei au statu in necurmata comunicatiune cu imperiulu acela, nu numai pe terenulu religiosu, ci si in comerciu, cá si astadi, cum si pe celelalte. Acestea si alte ratiuni au indemnatu pe octogenariulu dn. profesoru pensionatu G. Ioanid din Bucuresci, auctoru alu vastului dictionariu elino-romanescu, cá la o dissertatiune a sa publicata in 1882 despre „*Originea limbei daco-romane in strinsa afinitate cu limb'a pelasgo-elenica si asupr'a alfabetului foneticu in loculu celui radicalu*“ se adaoge si unu vocabulariu, pe care'lu adaosese si la lexiconulu seu.

Fàra a voi se ne dimittemu in discussiunea critica a dissertatiunei dsale ortografice, la care incapu vorbe multe, ne permittemu a reproduce vocabulariulu venerabilului betranu, cu care credemu cá ne vomu face unu bunu servitiu la toti acei ce nu cunóscemu perfectu limb'a elina.

Vocabulariu alfabeticu

de vorbe daco-romane trase din Pelasgo-Elenice.

Roman.	Elin.	Latin.
ȳbanosu	Ἐβενος	Ebenus
ȳiasma	Ἁγίασμα	
Agonisescu	Ἀγωνίζομαι *	
Agurida	Ἄωρον (necoptu)	
Aeru	Ἄηρ	Aer
Azima.	Ἄζυμος	
Acu	Ἄκος	

* In figurata semnificatie din ἀγων, lupta, prin munca me capatuescu de cele trebuincióse, de unde si agonisela, ce este cástigatu prin munca. G. I.

Roman.	Elin.	Latin.
Albastru	Ἀλάβαστρος	Alabaster
Albu	Ἄλφός	Albus
Alegu	Ἄλεγω	
Alinezu	Γαληνίζο	
Alifie	Ἄλοιφή	
Altu	Ἄλλος	Aius, Alter
Ambe	Ἄμφω	Ambo, Ambae
Amvonu	Ἄμβων	
Anasonu	Ἄνισσον	
Anatema	Ἀνάθεμα	Anatema
Anginara	Κινάρα	Cinara
Auru	Ἄυρον	Aurum
Argatu	Ἐργάτης	
Ardicu	Ἄρδην (din αἶριο)	
Argintu	Ἄργυρος	Argentum
Aru	Ἄρόω	Aro
Asilu (nesiluitu)	Ἄσυλον	Asilum
Aflu	Ἄλφω	
B.		
Baba	Βαυβώ	
Balantia	Φάλαγξ	
Barbaru	Βάρβαρος	Barbarus
Biserica	Βασιλική	Basilica
Blastemu	Βλασφημία	Blasfemia (si verbu)
Blastemu	Βλασφημῶ	Blasfemo
Bletiu	Βλαισός seu πλαισός	Blaesus
Blandarau	Βλαδαρός	
Bombanescu	Βομβῆω	Bomhum
Botezu	Βαπτίζω	Baptizo
Busuiocu	Βασιλικός	
Bou	Βόος-οὐς	Bos
Bute	Βούτη si Βούτις-τιον	Buttis
Bufnitia	Βουῖφος	Bubo
C.		
Ceapa	Κάπιον	Caepa
Ceara	Κηρός	Cera
Ceresiu	Κέρασος	Cerasus
Cereasia	Κερασίον	Cerasum
Cercu	Κίρκος	Circus
Cimbru	Θύμβρα	Thymbra
Cicóre	Κιχώριον	Cichorium
Cirada	Σειράς	
Ciulu	Κυλλός (Κυλλός τὰ ὦτα, ciulu de urechi)	
Ciocanu	Τυκάνη	
D.		
Danie	Δάνος	Donum
Daru	Δῶρων	
Dafinu	Δάφνη	
Depanu	Δήννημι	
Desu	Δασός	Densus
De	Δή (in sensu ironicu, „ina dh éléutheroi ὦσι“ Plat. ka, de, se fia liberi)	
Dimie	Δίμιτος *)	
Doue	Δύω seu δύο	Duo

*) Panura grósa de lana.

Roman.	Elin.	Latin.	Roman.	Elin.	Latin.
Dracu	Δράκων	Draco	Gâlca	Γάγγλιον	
Dramu	Δραχμή	Drachma	Glóta (figurat.)	Γλωττα	
Drigu	Δρύτη		Graiu	Γῆρας	
Drumu	Δρόμος		Graiescu	Γηρούμαι *)	
Dusîmanu	Δυσμενής			H.	
Dainosu séu dai- nitoriu	Δηναῖος		Haosu	Χάος	Chaos
	E.		Haru (de unde)	Ἡάρις (de unde)	
Eu	Ἐγώ	Ego	Harazescu	Ἡαρίζομαι	
Epure	Ἐπόρις	Lepus	Harthie	Χαρτιον	Charta si chartula
Eresu	Ἐρεσις	Haeresis	Hora si horu	Χορός	Chorus
Ereticu	Ἐρετικὸς	Hoereticus		I.	
Erou	Ἡρώς	Heros	Iadu	Ἄιδης, Ἄδης	
Eteru	Ἄιθήρ	Aether	Economu	Ἐοικονόμος	Economus
Eftinu	Ἐϋθνήης (de unde)		Instinctu	Ἐνσεικτον	Instinctus
Eftinatate	Ἐϋθνήεια		Isma	Ἐδύοσμον	
	F.			K.	
Fagu	Φαγὸς	Fagus	Kalapodu	Καλαπόδιον	
Fama	Φά(ή)μα(η)	Fama	Kale	Κέλευθος	
Fanaru (felinaru)	Φανάριον		Kalu	Κέλης	
Farmecu	Φάρμακον	Pharmacum	Kalîpu	Καλάπης	
Fasole	Φασήολος, φασηλος	Phaseolus	Kaminu	Κάμινος	Caminus
Fetu	Φιτῶ, din		Kandela	Κανδήλα	Candela
Fetu	Φίτυ	Foetus	Kaponu	Κάπων	Capo
Fatia	Φάσις	Facies	Kapu	Κύβη	Caput
Feara	Φήρ	Fera	Karu	Κάρρον	Carrhus
Felonu	Φελόνιον		Karte	Χάρτης	Charta
Felu	Φῦλον		Kardamu	Κάρδαμον	
Fleacu	Φλύαξ, -ακος		Karacteru	Χαρακτήρ	Character
Flegma	Φλέγμα		Kascu	Ἡάσκω	
Folosu	Ἵοφελος		Kastoru	Κάσωρ	Castor
Forma	Μορφή	Forma	Kastronu	Γαστρών	
Frate	Φρατήρ	Frater	Kataroiu, guturaiu	Καταρρόσος-ες	Catarrhus
Frigu	Φρικος séu φίγος	Frigus	Kivernisescu	Κυβερνώ (de unde)	
Frigu (verbu)	Φρύγω	Friigo	Kiverniséla	Κυβέρνησις	
Frica	Φρίκη		Kiparisu	Κυπάρισσος	Cupressus
Frumosu	Μορφάεις	Formosus	Kîpu	Τύπος	Typus
Fugu	Φύγω = φένγω	Fugio (de unde)	Klistiru	Κλυση	Clyster
Fuga	Φυγή	Fuga	Kóda	Κοδδα	Cauda
Fundu	Βενθος	Fundus	Kóla (de harthie)	Κῶλον	
Furu (hotiu)	Φώρ	Fur	Kóma	Κῶμη	Coma
Farîmu	Φάρω		Kovrigu	Κόλλιξ-ικος-ίκιον	
	G.		Koliba	Καλύβη	
Gangrena	Γάγγραινα		Koliva	Κολλυβον	
Gebosu	Κυβός séu ὑβός	Gibbus	Kolivie	Κλωβίον	
Gimbiru	Κύπειρον	Cyperus	Kolica	Κωλική	
Giumu	Κεκέμιον	Cucuma	Koróna	Χορωνός	Corona
Giunie	Γωνία		Kositoru	Κασσίτερος	
Glafu	Γλάφυ		Kotetiu	Κόττος (Kocosiu) sau Κόττα (gaina).	
Glastra	Γάστρα		Kucu	Κόκκυξ	Cuculus
Grasu	Γράσος, Γράσσ		Kukuvaie	Κικκάβη	
Guvernezu	Κυβερνώ	Guberno	Kulegu	Ευλλέγω	Colligo
Gustu	Γευζόν	Gustus			
Gâliganu	Κολε (λο) κάνος				

*) "Ὁμοια μορφή γλωττά σε γηρέται" Esh. Prom. 78.
Asemenea cu chipulu 'ti graiesce limba.

Roman.	Elin.	Latin.	Roman.	Elin.	Latin.
Kunoscu	Γιννώσκω	Cognosco	Migdala	Ἀμυγδάλη	Amygdalum
Kupa	Κύπη, Κυπελλον	Cupa	Mie	Ἐμόι	
Kurte	Χόρτος		Miere	Μέλι	Mel
Kura	Ῥορα	Cura	Mijescu	Μύω (de unde)	
Kutie	Κυτις	Cista	Mijire	Μύσις	
Krinu	Κρίνου		Micu	Μικκός	
Kristalu si klestaru	Κρύσταλλος	Crystallus	Minte	Μήτις	Mens
Kc (x) irihiu	Ῥοξύρρυγχος	Oxyrrynchus	Mirésma	Μύρισμα	
Kacatu	Κάκκη		Miru si miroso	Μύρον	
Kaltiunu	Κάλτιος, καλτινιος	Calceus	Mititelu	Μιτύλος	Mutilus
Kalimaru	Καλαμάριον	Calamarium	Misielu	Μυσερός	Myser
Kamara	Καμάρα	Camera	M(n)ielu	Ἀμνός	Agnus
Kamila	Κάμηλος	Camelus	M(n)iala	Ἀμνάς	Agna
Karamida	Κεραμίδες, -ίδος		Móle	Μώλως (de unde)	
Kàne	Κύνων-υνός	Canis	Moiu	Μωλύω	
Kànepa	Κάνναβος	Cannabis	Moarte	Μόρος	Mors
Kàrpa	Κάρπασσος		Molotru	Μάλαθρον	
	L.		Moricu	Μόρυχος	
Ladinu	Λάδανον	Ladanum	Mormiui	Μορμύρω	Mormuro
Lae	Λαός		Mortu si muritoru	Μορτός	Mortus si mortalis
Lacu	Λάκκος		Mucu	Μύκος	Mucus
Lacrîma	Λάκρυον	Lacryma	Mulgu	Ἀμέλγω	Mulgeo
Lalangite	Λάλαγγες, λαλάγγια		Munca	Μόγος (de unde)	
Lampa	Λαμπάς	Lampas	Muncescu	Μογέω	
Lance	Λαγκία	Lancea	Murgu (de séra)	Ἀμοργός si Ἀμορβός	
Lapte	Γάλα-ακτος	Lactis	Muru	Μορέα	Morus
Lau	Λοόω		Mutu	Μυττός	Mutus
Livada	Λιβάδιον		Mréna	Μύραινα	Mureana
Licuriciu	Λυκωρίς si λυκωρίς		Madraguna	Μανδραγόρας	Mandragoras
Limanu	Λιμνή		Metase	Μεταξα	
Léganu	Λίκνον		Maselarie	Μακελλεῖον	Macellum
Lingu	Λείχω	Lingo	Manie	Μήνις	
Linu	Γαληνός		Me machnescu	Ἀχνημαί	
Linu (de calcatu strugurii)	Ληνός			N.	
Lipsa	Λεῖψις, ἔλλειψις		Nasiu séu nanasiu nunu si nene	Νένος	
Litra	Λίτρα	Libra	Ne (particula nega- tativa in com- punere	Νή (νήποινος, nepenatu, nepedepsitu)	
Liturgie	Λειτουργία		Negura	Νεβέλη	Nebula
Logofetu	Λογοθέτης		Nepotu	Νέπης (Νεόπης)	Nepos
Lupu	Λύκος	Lupus	Ninge	Νίφει	Ningo
Lustrezu	Λυσρώω (de unde)		Nópte	Νύξ, νυκτός	Nox
Lustratu	Λυσρωτός		Nou	Νέον	Novus
Lauza	Λεχοῦσα séu λεχώ		Noi	Νῶι	
Lâna	Λήνος	Lana	Nume	Ῥονομα	Nomen
	M.		Nuca	Μούκηρος	Nux, nucis
Macu	Μήκων			O.	
Malotea	Μηλοτή		Oae	Ῥοῖς	Ovis
Mama	Μάμμα, μάμη		Ochi	Ῥοσσε	Oculi
Mantie	Μανδύη		Omoforu	Ῥομόφορον, ὠμοφόριον	
Marturu	Μάρτορ, μάρτος	Martyr	Optu	Ῥοκτώ	Octò
Masina	Μηχανή	Machina	Orezu	Ῥορτζα	Oryza
Melanholie	Μελαγχολία	Melancholia	Osînda	Ῥοξύγγιον	Axungia
Mengena	Μάγγανον		Ou	Ῥόν	Ovum
Mînu séu remîiu	Μένω		Otietu	Ῥοξύδιον din ὄξος	Acetum
Merticu	Μερτικόν		Ochra	Ῥοχρα	Ochra
Mesteru	Μήσωρ				

P.			Roman.	Elin.	Latin.
Roman.	Elin.	Latin.			
Palma	Παλάμη	Palma	Pruna	Προυνή si προῦνον	Prunus
Paploma	Πέπλωμα si ἐφά- πλωμα	Peplum	Petrânjelu	Μετροσέληνον	
Papura	Πάπυρος	Papyrus	Pâine	Πανός	Panis
Pardosu	Πάρδος	Pardus	Pânza	Πήνη	
Parte	Φάρσος din φάρω	Pars	Pirga	Ἀπαρχή	
Patronu	Πάτρων	Patronus	Pirpalescu, pirjo- lescu	Πυρπολῶ	
Pedépsa	Πάιδευσις		Ptsla	Πίλος	Pileus, -um
Pena (pedépsa)	Ποινή	Poenâ		R.	
Pepene	Πέπων	Pepo	Rosiu	Ῥοῦς, ῥούσιος	Russeus
Peticu	Πετύκιον		Ruta	Ῥυτή	Ruta
Petrahilu	Ἐπιτραχήλιον		Rîzu	Κρίζω, κριδδω	Rideo
Pestera	Πέτρα	Petra	Rîu	Ῥόος-οῦς	
Piatra	Πέτρα	Petra		S.	
Piedica	Πέδη		Sacu	Σάκος	Saccus
Piele	Πέλλα	Pellis	Salamura	Ἀλμύρα	
Pieptene	Κτεῖς, κτενός	Pecten	Saltu sau saru	Ἄλλομαι	Salio
Piersica	Περσική		Samaru	Σαγμαρίον din σάγμα	
Piersicu	Περσικόν		Samuru	Σίμωρ si σατύριον	
Piperu	Πέπερι	Piper	Sapu	Σκάπτω	Escavo
Pirostie	Πυρρεσία		Sardela	Σαρδίνη	
P... (membru gen. fem.)	Κύση, Κύσθος		Sare	Ἄλας	Sal
Pisezu	Πίσισω	Pinso	Sgâu (mitra)	Γύη	
Pitacu	Πιττάκιον		Secure	Σάγαρις	Securis
Pitulice	Πίτυλος		Selina	Σέλινον	
Piftie	Πηκτιή		Sila	Σύλη	
Plaiu	Πλάγος		Silitra	Αίτρον = Νιτρον	Nitrum
Placa	Πλάξ, πλακός		Sindicu (de satu)	Σύνδικος	
Plastru	Ἐμπλαστρον	Emplastrum	Sita	Σῆσρον (din σήθω, cernu)	
Plasma	Πλάσμα		Sihastru	Ἡσυχασίς	
Platanu	Πλάτανος	Platanus	Scilogu	Κυλλός	
Plocadu	Πλοκάς, -δος		Scorpia	Σκορπιός	Scorpio
Plou	Πλώω		Scoica	Κόγχη	Concha
Plutescu	Πλωτεύω		Scóla	Σχολεῖον din σολή	Schola
Plutitoriu	Πλώτωρ séu γλωτήρ		Scrófa	Γρομφάς	Scrophâ
Plamînu	Πλεύμων=πνεύμων	Pulmo	Scumbrie	Σκόμβρος	Scombrus
Platica	Πλάταξ si πλατι- σακος		Scandura	Σχινδύλη	Scindula
Placinta	Πλακοῦς-οῦντος	Placenta	Smaltiu	Μάλθα	
Podéla	Πόδωμα		Smorfuri	Μορφαί	
Porcu	Πόρκος	Porcus	Sosescu	Σώζομαι *)	
Pospaiu	Πασπάλη si παιπάλη		Spata (de tiesutu) si }	Σπάθη	Spatha
Poftescu	Ποθῶ din		Spate (spinare) }		Spathula
Pofta	Ποηθχ		Splina	Σπλήν	Splen
Punga	Πηγγή	Pugio	Spuza	Σποδός	
Pupu	Ποπύζω		Spânu	Σπανός	
Pupaza	Πιπὼ séu πίπος	Pipus	Staulu	Σταύλος	Stabulum
Puroiu	Πυρόφωια		Stahie (stafie)	Στοιχείον	
Putina	Πυτίνη		Scama	Ξάμμα din ξαίνω destramu	Stema
Prazu	Πράσον		Stema	Στέμμα	Stemma
Prisosu	Περισσός		Sterpu	Στέριφος	Sterilis
Proaspetu	Πρόσφατον		Stima	Τιμή	Estimatio
Prostu	Προσυχής		Stifosu	Στυγός	
Prohodu	Πρόδος				
Prunu	Προῦνος si προῦμος	Prunum			

*) In propri'a sa semnificatie, me mântuiescu.

Roman.	Elin.	Latin.
Stihie	Στοιχειόν	
Stihu	Στίχος	
Stolu	Στόλος	
Stufu	Στίφος	
Strachina	᾽Οστράκινον	
Stridie	᾽Οσρείδιον	
Strugure	Τρύγη	
Straganire	Στραγγεία	
Strimbu	Στραβός	Strambo
Stringu	Στράγγω	Stringo
Sfara	Σφάραγος	
Sfecla	Σεύτλον	
Sapunu	Σάπων	Sapo
Sialvari	Σάραβαρα	
Siea	Σέλλα	Sella
Siepte	᾽Επτά	Septem
Sieptime	Σεπτάς si ἐπτάς	
Sira, siru	Σειρά	Series
Sindrila	Σχιנדύλη	
Stréngu	Στραγγάλη	Strangulatio

T.

Tainu	Ταγή	
Tauru	Ταῦρος	Taurus
Tata	Τάτα si τάττα	
Teaca	Θήκη	Theca
Terminu	Τέρμα	Terminus
Termintinu	Τερμινθίνη	
Tigae	Τήγανον	
Toba	Τύμγανον	Tymbanum
Tu	Τύ	Tu
Turnu	Τύρρις	Turris
Tréntia	Τρύχος	
Trépadu	Τρίπηδος	
Trei	Τρεῖς, τρία	Tres
Trecu	Τρέχω	
Tremuru	Τρέμω	Tremo
Trigie	Τρυγία din τρυξ, -υγός	
Trofanta	Πρόφαντον	
Trufie	Τρυφή	
Teu	Τεός	Tuus
Talanitia	Τάλαινα	
Tineru	Τέρην	Tener
Teléga (póte) din	Τήλε ἄγω (departe ducu)	
Tiéra	᾽Ερα	Terra
Tientaura	Κεντηύριον	Centaurium
Tiu	Τάω	
Títia	Τιτθή séu τιτθός	
Tíru	Κιθῆρις	

U.

Uleiu	᾽Ελαιον	Oleum
Umedosu	Μυδαλέος	
Umeru	᾽Ομος	Umerus
U(o)ala	Γνάλη	Vola
U(o)rare	᾽Αρά (in bine)	

Roman.	Elin.	Latin.
Urlu	᾽Ορύνω	Ululo
Urnescu	᾽Ορνύω si ᾽Ορνυμι	
(U)sucu (de lina)	᾽Οισυπος	
Udma, sau uima	Ὀῦσμα si οὔδημα	
Ugeru	Ὀῦθαρο	Uber
Urgie	᾽Οργή	
Ursita (orisita si clt.) din	᾽Ορίσω	

V.

Vadu	Βάδος	
Vaitu	Βαύζω	
Vascu	Φάσκος	
Vatra	Βάθρον	
Vestmentu	᾽Εστημα	Vestimentum
Viétia	Βίος	Vita
Vidra	᾽Υδρα	Hydra
Vinu	᾽Οινος	Vinum
Vladu	Βλαδός	
Vlastaru	Βλασός	
Voi	Σφῶϊ	
Voiu	Βόλω, Βούλομαι	Volo
Vuetu	Βοητός	
Vapsea	Βάψις	
Víno	᾽Ις, ᾽Ιν, ᾽Ινός	Vis, Venis

Z.

Zamfiru	Σάμφειρος	Sapphirus
Zéma	Ζέμα	
Zece	Δέκα	Decem
Zeu (Dumnezeu)	Ζεὺς	Deus
Zugrafu (vu)	Ζωγράφος	
Zugrafescu (vescu)	Ζωγραφῶ	

„Aceste diceri sunt deocamdata vedite, ér' cele ce se voru mai vedí, se voru adaogá la o a dou'a editiuné de se va mai face; unele dintr'ensele inse se voru pareá, póte, cui-va a fi cam trase de peru, dar' acésta parere se póte justificá, in casu de a nu fi adeverata, pe cu-ventulu, cà multe diceri din usulu popularu, séu din dia-lectismu s'au deformatu atátu, in càtu abiá se mai póte cunósce origineá loru. Eu inse refugu la ceea ce a dísu Xenofonu in Memorabilele sale: „Χαλεπόν οὔτω τι ποιῆσαι, ὥσε μηδὲν ἀμαρτεῖν, χαλεπόν δέ και ἀναμαρ-τήτως τι ποιήσαντας μὴ ἀγνώμονι κριτῆ περιτυχεῖν“ este anevoie a face ceva fàra a gresí de locu, si érase este anevoie si fàra gresiéla facènd ceva, a nu nimerí si judecatoriu necunosculatoriu de acelu lucru.“

G. Ioanidu.

Literatura.

Sub acestu titlu „Telegrafulu“ din Bucuresci dela 27 si 30 Aprile a. c. publica doi articuli critici, scrisi cu fiere, adeca fórte reutaciosi, precum abiá se si potea altumentrea la vederea atátoru balacarii, secaturi, pla-giate, si imitatiuni reu ascunse, limba batjocorita si ta-

valita pintre mai multe alte limbi, intiortiolata cu tóte sdramtiele straine. Atàta numai, cà criticulu din „Telegrafulu“ erá datoriu sè-'si justifice veninósele sale espresiuni cu o suma óre-care de citatiuni din mai multe produse literarie, poesii, càrti scolastice si scientifice, asiá buna-óra precum facu criticii poesiloru dlui Macedonsky in Romani'a libera, sau criticulu càrtiei dlui G. Tocilecu „Daci'a inainte de Romani“, care'lu combatare cu multime de citatiuni. A fostu fórt de doritu cá se intre odata si la noi critic'a literaria in dreptulu seu; dara apoi tocm'a criticii sè-'si traga prea bine sam'a, se ésa cu judecat'a loru preparati de ajunsu, cá sè nu li se póta dice: Medice, vindecate pe tine insuti.

Dn. Konaki*) condamna totu ce are de inaintea sa cu o specie de artiagu. Mani'a i s'aru putea esplicá intre altele si din impregiurarea, cà criticele binevoitórie si blande càte se potu vedé, d. e. in Analile Societatiei academice si in ale Academiei mai alesu cá de 12 ani incóce, au fostu nuci aruncate in parete. Urmarea fu, cà in timpulu din urma aparu critice in manier'a acestei'a, pe care o reproducemu si noi acilea.

„Avemu literatura? séu mai bine, ceea ce avemu se póte numí literatura?

Toti sunt de acordu se declare cà nu. Unii dicu cá vin'a e a publicului, care e fórt puçinu desvoltatu in gusturile sale, nu scie se aprecieze. Altii plàngu publiculu cá n'are cu ce se-si satisfaca gusturile, literatorii fiindu mai pe josu de ori-ce apreciare.

Mi se pare cá si unii si altii au dreptate; publiculu si autorii sunt in strinsa legatura, si unii si altii se forméza. Daca n'avemu cetitori, vin'a e a autoriloru; si-a cetitoriloru e, daca n'avemu autori. Aceste dóue elemente se léga totu atátu de bine intre ele cá si in dintii unoru róte, unulu pe altulu se misca si literatur'a ese din miscarea loru. ·Daca societatea nu presenta nici o originalitate, daca totulu e copia, literatorii nu potu se produca decâtu copii, bucati usate, nimic magistralu, nimic care se aiba sigilulu unei observatiuni originale.

Astadi nu se mai cere literatoriloru se insceneze unu siru de situatiuni miscatóre, de amoruri sublime, de pasiuni imposibile, cu ajutoriulu caror'a trándavii se-si gonéscu spleenulu, copilu alu leneviei loru.

Astadi se cere dela literatura se fie o scóla poporala, la indeman'a tuturor. Se impune literaturii sarcin'a de a cultivá si instruí masele; se cere literaturii observatiunea obiectiva; se cere in fine — si acést'a nu se mai discuta — se cere cá literatur'a se fie oglind'a relatiuniloru sociale.

Realismulu, sistem'a positivista triumfa astadi in contr'a fantasiei fàra legatura cu realitatea.

Noi suntemu departe de acést'a lupta. Fantasia? n'avemu de càtu basmele, literatura poporala trecuta prin tradi-tiune pàna la noi. Betrànii si doicele ne-au desfatatu cu ele

*) Konaki este unu nume prea bine cunoscutu in Mòldov'a cá connumele unei familii boieresci din cele mai de frunte. Nu scimu déca criticulu este din acea familia, séu cá cineva scrie sub acestu pseudonimu. Red. „Trans.“

copilari'a si farmeculu. Feti-frumosiloru, alu Consinzenelor, grozavi'a Smeiloru si a Stafiloru ne-au implutu spiritu in fasi'a nóstra de poesie.

Dar' omulu cresce; ceea ce-'lu multiumia in copilaria nu-i mai place; imperiulu Stafiloru si alu Rusaliiloru slabesc si cade; elu cauta realitatea, vrea se cunósca lumea, relatiunile dintre omu si omu, dintre clasa si clasa.

La originile ori-carei literaturii gasimu poesi'a. Lesne-si póte inchipu'i ori-cine, cà omulu primitivu nu chieituiá multu din fortiele intelectuale: munc'a sa bruta, necesitatile sale odata satisfacate, in timpulu repaosului elu e lovitu de maret'a naturei, ale carei legi nu le cunósce, ale carei fenomene nu le póte esplicá. Miscatu, elu cànta. Poesi'a se nasce, cá si religiunea, din mirarea lui, din respectulu, din tém'a lui.

Poesi'a e insoçita de càntare, care dà mai multa espresiune simtiemintelor espriate prin cuvinte. Scandarea latina si gréca nu erá de càtu o càntare, o modulare a versuriloru; musica simpla, in adeveru, rudimentara, ale carei elemente sunt accentuarea marcata a cuvintelor, lungimea séu scurttimea silabelor.

Poetii au fostu totdeun'a si càntareti. Trubadurii compunéu si versurile si music'a, cu care desfatau nobilimea evului-medi. Dar' lautarii nostri?

In acestu genu de literatura suntemu bogati: càntece de doru, càntece de jale, càntece haiducesci, poporale sau ale poetiloru moderni, sunt in profusiune, frumóse si miscatóre.

Dar' atátu e totu. Pros'a e slaba, si mai slaba in ca critic'a. Càte-va scrieri cá ale lui Slavici, Creanga, Ganea, nu presinta altu interesu de càtu puritatea limbei*); tiesetur'a lui e mediocra. Toti acesti'a 'ti spunu nimicuri intr'o limba frumósa.

Duiliu Zamfirescu 'mi spunea cine-va, e fad. Daca prin acést'a a voitu se spuna cá n'are nici o idea, cá limb'a sa nu e curata, cà constructi'a i e frantúzesca, cà cetindu fàra titlulu d-sale, ti se pare c'ai mai vediutu unele lucruri pe ici pe colea; daca acést'a a voitu se intieléga, atunci da, d. Zamfirescu e fad.

Catalogulu celoru cari au scrisu e mare, dar' mici sunt productiunile lor. Nicairi vietia, nicairi energia; ici colea càte o scànteia de simtiemèntu in Mircea Rosetti, càte-va pagine frumóse in Odobescu si...nimecu. Vomu trece dar' pentru a ne ocupá cu unu altu genu de literatura, cu diaristic'a.

Mai e nevoia se aretam insemnatatea acestei scóle politice poporale; a acestei pàrgii puternice, cu care s'a facutu si se face si bine si reu? Avemu gazetari destui, dar' gazete nu. Póte cà acést'a afirmare se para paradocsala; vomu esplicá in sa lucrulu si cetitorii ne voru dá dreptate.

Diarele nóstre sunt, nimic mai multu, nimic mai puçinu, de càtu o editiune romanéscu a diarielor franceze si germane, asiá cà fie-care din bietii redactori din Parisu, Vien'a si Berlinu lucréza pentru sépte-optu trántori-redactori romani. Articolele franceze mai cu séma sunt traduse, re-

*) Daca mai este si aceea puritate, atunci la poporulu romanescu din tóte provinciile Daciei nu se mai afla nimic necurat.

sumate, ciuntite si retiparite de diarele n6stre; reporterii ai marilor gazete straine facu serviciu gratuitu gazetariloru nostri, cari remaniaza sau coment6za, sau chiaru nici remaniaza nici coment6za scirile dupa cari cei dint6iu au asudatu alergandu.

Ideile si formele sunt imprumutate. F6rfecele e universalulu, primulu si singurulu redactoru alu ori-carei „foi politice, literarie, sciintifice, nationale, comerciale etc. etc.“

Articolele de fondu inceptu si sfirsiescu dupa acelasi tipicu: unu principiu de filosofia (de circumstantia) sau din Biblia chiaru, urmatu de nenumerate esclamatii, fac6ndu cortegiul natiunii, simtiemintelor patriotice, intereselor vitale ale tieiei, m6ndriei nationale, vitejiei nationale, destinelor natiunii, etc. etc.“ si c6ndu e vorb'a se atinga cestiunea... articolulu s'a terminatu.

T6te diarele inceptu prin a promite c6 se voru ocup6 de cestiunile vitale, dar' nici-odata nu se ocupa de nimicu. Trebuie c6 unu francesu se se ocupe cu o cestiune care se esiste si la noi si se comporte o solutiune identica, pentru-c6 numai atunci ea se fia tratata de diarele n6stre, si atunci inca in traducere.

Incapabila si lenesia, eata press'a romana.

In unu numeru trecut u amu inceputu se vorbescu de literatur'a n6stra; astadi voiu incerc6 se me ocupu de literatura dintr'unu punctu de vedere generalu.

In Occidentu, traditiunea fantasiei s'a ruptu; realismulu se ridica incetulu cu incetulu in loculu ei, si fie pe scena, fie in romane s6u novele, coplesiesce piati'a literara a lumii. A copi6 starea reala a lucrurilor, ac6st'a e devis'a realismulu; elu nu va insir6 episode din vi6ti'a cutare s6u cutare mai multu s6u mai pu6inu vesele s6u triste, a caroru autenticitate autorulu o p6te garant6, dar' cari, afara de distractiunea ce ne oferu, n'au nici unu altu interesu; elu ne va present6 in sa fapte cu unu caracteru generalu, efecte sigure ale unoru cause definite, fie acele cause nesce institutiuni sociale, fie ele nesce prejudetie.

Cu t6te acestea orizontulu realismulu este limitatu. Elu p6te se ne faca se vedemu t6te ticalosiile lumii, t6ta nedreptatea institutiuniloru, t6ta crudimea prejudetielor. Dar' ac6 se va margini totulu.

Cumu-ca o atmosfera grea apasa asupr'a literatur'ei contemporane, nici-o indoi6la; ac6st'a se simte pe fie-care di mai multu, si fi-care di suntemu nevoiti s'o inchidemu cu acelasi cuv6ntu: Nimicu!

Insemna 6re ac6st'a, c6 literatur'a va sta pe locu, c6 ea nu va produce nimicu nou, c6 orizonuri mai largi, mai maretie si mai stralucit6re nu se voru deschide omenirii?

E unu faptu constantu, c6 in acele peri6de ale vietiei pop6relor, c6ndu fortiele inteligente lupta pentru unu idealu, si literatur'a e bogata si variata, si ea e originala, c6-ci ea lupta pentru realisarea lui.

Dar' daca dupa triumfu, politic'a traiesce din aplicarea idealulu, fia in totalu, fia in parte, cu literatur'a nu e totu asi'a; ea

cade, veget6za, nu mai e de c6tu unu lie u comunu*), pret6ndeni mediocritate. Dupa cris'a violenta urm6za o epoca de stagnare, lipsita de idealu, c6ndu entusiasmulu s'a stinsu, c6ndu principiile au perdutu t6ta aureol'a de care erau incongiurate, c6ndu moral'a cade. In ac6sta epoca, cumu amu dis'o, literatur'a cade si ea. — Si noi amu avutu nenorocirea se ne desteptamu tocmai in midiuloculu acestei epoce, generala astadi pentru t6ta Europ'a; — nu mai vorbescu de Americ'a, unde literatur'a nici nu se inc6rca a ridic6 capulu, coplesita de cot'a dilnica a valoriloru, de sgomotulu machinelor si alu ciocanelor de feru.

De ac6 s'aru putea presupune, cu 6re-care probabilitate, c6 de 6re-ce luptele voru urm6 — daca nu totdeun'a, celu pu6inu pentru unu timpu inca indestulu de lungu — s'aru putea presupune, dicu, c6 pentru fie-care idealu socialu va esist6 si-o literatura, cu at6tu mai bogata si mai frum6sa, cu c6tu idealulu va fi elu insusi mai largu si mai maretiu.

Amu disu numai: „se p6te presupune“, pentru-c6 totu at6tu de bine putemu presupune, c6 literatur'a va ocup6 din ce in ce unu locu mai pu6inu insemnatu in activitatea omen6sca.

In adeveru, astadi se pune inainte folositoriulu si se impinge in alu doilea planu frumosulu. Ac6sta tendentia de a economisi fortiele intelectuale si de ale face se produca mai 6nt6iu si c6tu mai multu folositoriulu, devine din ce in ce mai generala. Tratarea seri6sa a conditiuniloru sociale e obiectulu tuturoru sfortiariloru; prapasti'a ce desparte clasele, fatalitatea luptei pentru traiu, sunt prea grave pentru a inspir6 pe literatori; ele dau subiectu de discutie filosofiloru; si acesti'a se ingrigescu f6rte pu6inu de a distra pe cetitori.

Stilulu — c6 si subiectulu — desvoltarea c6 si scopulu sunt de fieru.

Alta-data poetii schitiau adeverurile sciintifice, s6u mai bine disu: filosofii se folosiau de beletristica pentru a le anuntia si enuntia.

Astadi, si din ce in ce mai multu, lucrurile iau unu altu cursu.

Serviciile literatur'ei voru fi recunoscute, dar' la urm'a urmelor6 șnuruita si parafata, ea va fi trecuta la ordinea desvoltarii omenesci, si straturi gr6se de prafu 'i voru servi dreptu tumulariu.

Konaki.

Foi periodice sciintifice si literarie.

Press'a n6stra periodica a inceputu a-si intinde activitatea sa nu numai pe terenulu politicei militante, care la noi in cele mai multe casuri este f6rte ingrata, ci se inmaltiescu si publicatiunile literarie si sciintifice, precumu s'a pututu ved6 din mai multe anuntieri, esite din timpu in timpu. Din t6te, sciintiele militare erau p6na ac6 mai pu6inu reprezentate in press'a periodica, anume

*) Galicismu grosolanu la dlu criticu c6 si la multi necritici, adeca locu comunu se gen6 se dica, pe semne ca se nu mir6sa a latinesce Locus communis din Retorica; dec6tu locu, mai bine lie u? Gallomani'a b6la c6 t6te b6lele.

dincóce de munti, ér' dincolo mai puçinu decâtu se simte necesitatea anume in epoc'a presenta, cându in tóte statele europene cea mai mare parte a junimei este obligata a servi sub arme. Nu este bine a lasá pe junime se traga la sorti fara nici o preparatiune teoretica pentru statulu militariu. Celu puçinu noi amu fostu totu-déun'a de acésta credintia, pe care de altumentrea o au de regula publicistii tuturoru popóreloru.

Stándu lucrulu asiá, noi recomandamu astadata cu placere fói'a periodica noua, ce apare dela 1 Aprile incóce in fascicli formatu 8-vu mare sub titlu:

Revist'a armatei; anulu I. 1883 Nr. 1. Redactata cu concursulu corpului oficerescu. Sumariulu: Revist'a Interióra: Situatiunea strategica a Romaniei si sistemulu ei de aperature, de Capitanu Crainicianu. — Câte-va cuvinte asupr'a modificariloru reglementeloru tactice ale infanteriei, de Majoru Vasiliu. — Asupr'a Cavaleriei, de X... — Câte-va cuvinte asupr'a organizarii Cavaleriei nóstre, de Colonelu Polisu. — Asupr'a Statului-Majoru, de capitanu Lupu. Revist'a Esterióra: Regule de tragere pentru artileri'a de câmpu a armatei germane, de T... Sciintie militare: Fabricarea si incarc. stupileloru mod. 1881 de Majoru Hepites. Noutati militare. Bibliografia. Bucuresci, tipografi'a Stefanu Mihalescu, strad'a Covaci, 14. Conditiumile abonamentului. „Revist'a Armatei“, apare la inceputu odata pe luna, in formatu 8-vu mare, brosiat. Pretiulu abonamentului se fixeza provisoriu la 12 lei pe anu in tiéra, si 15 lei in strai-natate. Abonamentele se facu pe unu anu séu pe 6 luni, respunsiendu-se costulu inainte. Articolele si tóta corespondinti'a diariului se voru adresá franco la: „Redacti'a Revistei Armatei“ in localulu „Cercului Militaru“ din Bucuresci. Costulu abonamenteloru se va trimite prin mandatu postalu francatu, la adres'a d-lui Locot.-Colonelu I. Argetoianu la Cerculu militaru. Articolele nepublicate in trei numere consecutive ale Revistei, se potu reclamá inapoi in timpu de 15 zile. Articolele trebuiescu scrise legibilu, curatu, si numai pe o parte a fie-carei foi.

Scopulu Diariului. Este incontestabilu cá in urm'a progreseloru realizate de sciintie, in midiulócele de lupta, art'a militara devine din di in di mai dificila, si cá pentru perfect'a ei cunoscintia se cere o munca continua, unu studiu de tóte dillele.

Intémpierea nu mai póte da nascere victoriiloru, astadi cându sciinti'a póte calculá, inainte de lupta chiaru, sortii de isbânda.

In sistemulu actualu de armare alu tieriloru, armatele confundându-se aprópe cu natiunile, urméza neaperatu, cá caracterulu unei armate, instructiunea si educatiunea sa, se se resfrânga asupr'a intregiei natiuni.

Se póte dar' aprecia de ori-cine, câtu de delicata este misiunea acelorú ce sunt chiamati a formá caracterulu unei armate, a o inzestrá cu instructiunea si educatiunea necesara, pentru atingerea menirii sale.

Nu mai o abnegatiune de sine si o iubire de tiéra — adevérata — potu da mesura sollicitudinii, ce capii armatei trebuiescu se aiba catre aceia ce sunt chiamati a-si da sângele pentru tiéra. Acestoru simtieminte se datoresce negresitu barbati'a, cu care oficerii armatelorú celorú mai distinsé

lucréza — in interesulu generalu — pentru formarea acelorú armate, si mentinerea instructiunii lorú la nivelulu sciintiei.

De cându Armata Romana s'a afirmatu, mai cu séma in urm'a campaniei din 1877—78, se vede cu placerea o ingrijare a majoritatii oficeriloru pentru a respândi lumin'a in rëndurile armatei.

Preocupati de marea raspundere ce au, ei cauta tóte midiulócele, prin care se-si póta intinde cunoscintiele ajutându-se unii prin altii, puindu toti umerulu pentru ridicarea operei celei mari: Instructiunea si Educatiunea Armatei.

O asemenea miscare salutarie a datu nascere „Revistei Armatei.“

Ea este pârghi'a la care toti oficerii trebuie se puna umerulu, atátu pentru folosulu lorú propriu, câtu si pentru acel'a alu intregiei armate.

Sa nu uitamu cá numai in unire este forti'a.

Utilisându dar' fie-care cantitatea de fortia, ce póte desfasurá, numai astu-feliu vomu putea invinge, numai astu-feliu vomu putea justificá increderea ce tiér'a are in armata si prin urmare in ea insasi. Pe acéste base „Revist'a Armatei“ se presenta adi tieriei, si in specialu oficeriloru, cerându-le spriginulu si concursulu lorú bine-voitoriu.

Nu ne indoimu cá sarcin'a ce ne-amu luatú este dificila si spinósa, tiindu comptu mai cu séma de puçin'a nóstra experientia; scimu insa cá de si totu inceputulu este greu, totusi lucrându cine-v'a cu perseverantia, póte isbuti.

Colónele „Revistei“ sunt dar' deschise productiunii oricarui oficeru, in interesulu instructiunii generale a armatei.

La apelulu nostru unii camaradi au respunsu dejá, trimetiendu-ne articole fórte importante. Acestea se voru publicá dupa rëndulu sosirii, in partea corespunsietóre a diariului.

Fundatorii Diariului.

La librariile Wilh. Krafft in Sibiiu, J. Stein in Clusiu si la librari'a Nic. I. Ciurcu in Brasiovu se afla:

— Dictionariu ungar.-romanescu Magyar-román Szotár, compusu de Georgie Baritiu, in partea magiara elaboratu mai alesu dupa alu lui Joanu Fogarasi, editiunea a cincea. Brasiovu 1869. Form. 8-vo. 41 cóle. leg. 3 fl. 50 cr., bros. 3 fl.

— Baritiu G., Istori'a Regimentului II romanu granit. bros. 60 cr.

— Dictionariulu etimologicu romano-latinu, alu societati academice elaboratu cá proiectu, tipariu desu pe 184 $\frac{1}{2}$ de cóle, si Glossariulu de cuvinte straine sau considerate cá straine, stracurate in limb'a nóstra, cá parte integranta a Dictionariului, tiparitu pe 87 de cóle, legate in 3 parti 19 fl., bros. 16 fl.

— Catechismulu calvinescu, impusu clerului si poporului romanescu sub domni'a principiloru Georgiu Rákoczy I si II transcrisu cu litere latine, dupa editiunea II tiparita in anulu 1656, insoçitu de o excursiune istorica si de unu glossariu, de Georgie Baritiu. Cu spesele academie romane. Sibiiu 1879. Pretiulu 60 cr. v. a.